

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

ЖОВТЕНЬ 2015

У К Р А Ї Н И Військо

№10 (180)

УКРАЇНА ПОВНІСТЮ ВИКОНУЄ МІНСЬКІ ДОМОВЛЕНOSTІ

Сили АТО під контролем ОБСЄ завершують
процес відведення техніки та озброєння

Міністр оборони України генерал армії України СТЕПАН ПОЛТОРАК:

“Основне завдання на сьогодні – підготовка до зимового періоду та забезпечення бійців необхідним обмундируванням.

Для мене показник, – це коли кожен окремий солдат на передовій буде мати все необхідне. Представники служби тилу до 15 листопада мають забезпечити увесь особовий склад черевиками з високими берцями, які створені за новими технічними умовами. Вони також отримали вказівку оперативно та терміново реагувати на зауваження від військовослужбовців стосовно якості форми та пропозиції щодо покращення елементів екіпірування. Процес вдосконалення речового забезпечення має тривати, допоки ми не будемо відповідати стандартам країн-членів НАТО”.

ЗМІСТ

2 | ТАНКІСТИ АТО

Ставка на перемогу

6 | НА ЗАХИСТІ БАТЬКІВЩИНИ

Кар'єра не мета, головне –
бути потрібною...

10 | НА СЛУЖБІ В ЛЮДЕЙ

Третя війна собачої «династії»

14 | ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АРМІЇ

На передову – якісний зв'язок

18 | ТВОЇ ДОНЬКИ, УКРАЇНО!

Мама Майдану

24 | ПРОБЛЕМИ ВГОЛОС

Життя після війни, або
довга дорога реабілітації

30 | ЗЛОЧИН

Брехня не може жити вічно

36 | ГЕОПОЛІТИКА

Як зіграє сирійська карта Путіна?

44 | УРОКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

«Як змусити Кремль капітулювати»

48 | 28 ЖОВТНЯ – ДЕНЬ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

«Так воювати нас могли примусити
лише ті, кому начхати на чуже життя...»

52 | В ЄДНОСТІ – НАША СИЛА

«Зелена армія» підтримує військо

56 | АРМІЙСЬКИЙ СПОРТ

Корейський «медалепад»:
дарунок до Дня захисника України

60 | ВОРОГА НА КПИНИ

Переможець міжнародних конкурсів
Микола Капуста: «Українська
політична карикатура –
зброя масового ураження»

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони
України

Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72

Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;

Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Підписано до друку:
27.10.2015 р.

Наклад: 2569

Віддруковано
ТОВ «Інтер Прінт 1»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку

**Свідоцтво про державну
реєстрацію:**
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО.

**Заступник головного
редактора:**
Андрій МИРОНЧУК.

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ.

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Руслан ТКАЧУК,
Володимир КОСЕНКО,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО.

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Юрій КУЗНЕЦОВ.

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Дар'я ЧІГАРЄВА,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ.

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформ-агентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відпо-відальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використан-ня можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

СТАВКА НА ПЕРЕМОГУ

Тишу розриває ревіння могутнього звіра. На горизонті з'являється танк. Запилений, побитий, з пошкодженого баку якого ще й, немов кров, тече солярка, він швидко віддаляється від поля бою, везучи в собі чотирнадцять врятованих життів. Дотягнув. Різко пригальмувавши, зупинився. Із нього повистрибували щасливі бійці. Обступивши машину, вони, наче по команді, почали її цілувати. Не дивлячись на пил, бруд. Вони цілували і дякували танкові, який став для них справжнім «побратимом», за його міцну броню, сталеві нерви та бойовий дух екіпажу...

17-та окрема танкова бригада по праву вважається однією з найбільш боєздатних у зоні проведення антитерористичної операції на Сході України. Подвиги танкістів уже стали прикладом, як потрібно захищати свою Батьківщину від ворога, що вдерся на українську землю.

ву Україну й, не зволікаючи, одразу попросився добровольцем до лав українського війська.

– Це був травень 2014-го. Я дуже наполегливо добивався своєї мети стати захисником України. Першим моїм підрозділом був 25-й батальйон «Київська Русь», – згадує воїн. – Так я став піхотинцем. Разом з бойовими побратимами брав участь у боях за Дебальцеве, виконував завдання на стратегічних опорних пунктах «Зеніт», «Балу», «Терикон», «Безіменна висотка»...

У червні цього року Ігор Свинчук пішов на «дембель». Та відпочинок тривав недовго. Не міг 58-річний боєць собі дозволити спокійно жити, коли ворог продовжує плюндрувати українську землю. Тож трохи перепочивши, він повертається на фронт. Правда, цього разу броньовану машину піхоти довелося поміняти на танк. Тож сьогодні старший

Ігор
Свинчук

Дві мобілізації кримчанина

Боротьбу за незалежність України Ігор Свинчук – корінний житель Криму – розпочав ще із часів Революції гідності в Києві. На Майдані він боровся з «тітушками», а згодом у Криму – із «зеленими чоловічками». Та коли на нього організували справжнє полювання, нацькували «путінських псів із ФСБ, Ігор звільнився з роботи, перевіз сім'ю на материко-

На Майдані він боровся з «тітушками», а згодом у Криму – із «зеленими чоловічками».

солдат Ігор Свинчук – навідник танка.

А щоб якнайкраще опанувати цей військовий фах, він бере участь у денних та нічних тренуваннях, дослухається до порад командирів, запозичує досвід у навідників-«асів». Незабаром приходять і певні досягнення: під час підсумкового тестування боєць отримує найвищу оцінку.

Та більш за все Ігор Свинчук мріє про перемогу. Коли українська земля буде звільнена від окупантів, і коли з почуттям виконаного обов'язку можна буде повернутися додому, до рідних.

– У мене п'ятеро дітей, четверо з яких – прийомні. Ми виховуємо їх патріотами України, захист якої – це велика для нас місія. Тож я стоятиму тут до пов-

ної перемоги нашого народу. Іншого – не дано! Чужого ж нам не треба – ми ж не волоцюги якісь! Але і свого не віддамо! – запевняє танкіст.

Загартований боєм

Сергій Компанієць – військовослужбовець служби за контрактом з 2013 року. Він – командир танкового екіпажу. Коли розпочалася збройна агресія російсько-терористичних військ проти України, цей боєць одним із перших став на захист рідної землі і жодного разу про своє рішення не пошкодував.

– День, коли ми відправилися в зону проведення АТО, я пам'ятаю до подробиць. Нас вишикував ротний і сказав: «Хлопці! Країна в небезпеці! Ви давали клятву захищати її, тож ми вирушаємо в зону АТО». Навколо запанувала тиша... Тоді ще ніхто серйозно не усвідомлював, що за лічені дні там розпочнуться справжні бойові дії. Ніхто тоді і гадки не мав, що доведеться пережити хлопцям на Донбасі, – ділиться спогадами Сергій.

Перші дні в АТО він і його бойові товариші провели під Слов'янськом. Підрозділ танкістів був закріплений за 95-ю окремою аеромобільною бригадою. Саме там бійцям довелося виконувати своє перше бойове завдання зі звільнення міста. Це було справжнє бойове хрещення. А далі – звільнення Лисичанська, Артемівська, бої під Первомайським.

– Протягом червня-липня 2014 року ми наступали та штурмували позиції ворога. У запеклих боях під Первомайським наша рота та десантники показали терористам, хто є господарем на цій землі. Тоді ми знищили багато ворожого озброєння та живої сили противника. Мій танк рухався попереду. За мною – БМП та сама піхота. Я добре розумів, якщо пожаліти ворога, можна втратити багато своїх людей і самому померти. Страху не відчували. Бойовий дух був на

Сергій Компанієць

Молодий танкіст зрозумів: «Щоб здобути незалежність, варто довести, що ти достойний її!»

Сергій
Бабкін

«Страху не відчували. Бойовий дух був на підйомі, патріотизм додавав сил. Ми вправно рухалися вперед, і це виходило в нас чудово!»

підйомі, патріотизм додавав сил. Ми вправно рухалися вперед, і це виходило в нас чудово! – розповідає Компанієць.

У свої двадцять один Сергій побачив справжнє обличчя війни, неодноразово відчував біля себе холодний подих смерті, ковтав сльози, прощаючись з побратимами назавжди. Водночас молодий танкіст зрозумів: «Щоб

здобути незалежність, варто довести, що ти достойний її!»

«Два сина та Україна – найрідніше, що залишилося в мене»

У 17-й танковій бригаді командиром танку служить Сергій Бабкін. Чоловіку 35 років. До лав української армії прийшов у червні цього року, залишивши роботу

слюсаря. Строкової служби у війську не проходив, тому опанувати військову справу взявся з нуля. Проте робив це з подвійною завзятістю. З перших днів на полігоні «Широкий Лан» та в навчальному центрі Сухопутних військ «Десна» Сергій старанно працював над собою. Розпитував, слухав, запам'ятовував, помилявся – виправлявся, сідав за важелі танка і... все-таки підкорив «залізного велетня»!

У районі проведення АТО Бабкін має двох підлеглих. Бійці – з досвідом: вони брали участь у боях під Дебальцевим.

– Сьогодні ми знаходимося в резерві. Пройшли тактичні навчання у складі взводу та роти. Знаємо, як діяти в обороні, наступі, контратаці. Якщо доведеться, нам є що показати ворогу, є, чим здивувати! – посміхається Бабкін.

Удома на бійця чекають двоє синів. Хлопці – Кирило та Павло – батьком пишаються, знають, що він у них – герой, яких пошукати ще! Не кожному така важка, але почесна місія дістається! Тож нехай ровесники-друзі трохи і позаздрять!

Олег СУШИНСЬКИЙ
Фото автора

КАР'ЄРА НЕ МЕТА, ГОЛОВНЕ — БУТИ ПОТРІБНОЮ...

Місто Лева сповнене духом старовини та має свій неповторний галицький колорит. Блукаючи вузенькими вуличками між величних будівель часів Середньовіччя, на яких панує аромат львівської кави, ніби потрапляєш у далеке минуле. Саме тут, у цій затишній атмосфері, де важко не стати романтиком та поціновувачем краси, промайнуло дитинство Соломії Матвійчук. Ще у шкільні роки вона любила прогулюватися Стрийським парком та насолоджуватися запахом осіннього опалого листя, яке м'яким килимом застеляло всі доріжки. А через дорогу – військове училище, зі своїм життям та устроєм, абсолютно невідомими дівчині, в сім'ї якої не було офіцерів. Час від часу в неї почала з'являтися думка: як воно – бути людиною в погонах? І коли дізналася, що в цей виш набирають і дівчат, не вагалася ні хвилини. Твердо вирішила: обов'язково стане курсантом!

Здавалося б, дивний вибір для молодшої дівчини. А особливо у 90-ті роки, коли службу в армії молоді не розглядали як перспективу у своєму житті. Соломію це не бентежило. Вона знала, чого хоче, і твердо стояла на своєму.

Мрія, коли в неї віриш, обов'язково має здійснитися.

Тож коли на плацу зачитували прізвища зарахованих до вишу, Соломія почула і своє. Перший та найголовніший крок у житті зроблено. Ні випробування курсантськими буднями, ні полігони, ні сурова дисципліна її не лякали.

Точні науки краще давалися їй, ніж гуманітарні, що позначи-

лось і на виборі спеціальності. П'ять років вона наполегливо опановувала фах військового топографа. Із дипломом спеціаліста і званням «лейтенант» прибула на перше місце служби – у топографічний центр у місті Шепетівка. І вже через лічені

Мрія – як щогла корабля: без неї корабель не потоне, але рухатись у правильному напрямі навряд чи зможе

тижні відбулося, так би мовити, «бойове хрещення». Із групою топографів виїхала на два місяці оновлювати план місцевості в Тернополі.

«В мене був квадрат 10 на 10 км. Цілий день ходиш пішки, наносиш зміни. Де доріжка повернула, де виростало дерево, де встановили пам'ятник, – розпо-

Капітан Соломія Матвійчук

відає Соломія Матвійчук, – жили на закинутому току, в будівлі радянських часів, всі – в одній кімнаті. Про комфортабельні умови годі й говорити».

Потім два місяці відводилося на нанесення змін вже на карту. Здавалося б, таке життя та таке навантаження – не для жінок. Та у новоспеченого лейтенанта навіть таких думок не виникало. Вона вірила, що її праця потрібна. Багато чула зневажливих слів навіть від військовослужбовців щодо сенсу роботи топографа. Та не брала близько до серця. І на запитання «Коли вона побачила результат своєї праці, капітан Матвійчук відповіла: «Як розпочалися бойові дії на Донбасі. Ми відразу почали надавати карти. Ще ніде не було інформації про нестабільність на Сході України. Але специфіка нашої роботи і

полягає в тому, щоб знати, які карти та з якою метою постачати у військові частини. Це був наш секрет, який ми не мали права розголошувати. Примірники були різних років випуску,

але ми намагалися видавати найновіші. Тоді й відчула важливість своєї праці, коли від тебе хоч щось залежить і ти можеш допомогти».

В ніч на 28 лютого 2014 року весь колектив топогеодезичного центру в Чернівцях, де вже 6 років служить Соломія Матвійчук, перебував на території частини. Розпочали видачу топокарт. За декілька днів додому змогли потрапити лише жінки. «Приходили о першій годині ночі, зранку відправляли дітей до школи, сідали в маршрутку і їхали на службу. Та коли дивилася на тих безтурботних людей, які щось обговорювали, будували свої плани і не здогадувалися про те лихо, що коїться в нашій країні, ставало моторошно», – поділилася враженнями колега Соломії Ганна Барняк.

«Першими відчували біду наші діти. Ми їм нічого не розповідали, але вони здогадувалися. Коли я дивилася новини про події у Криму і мимоволі сказала «почалася війна», моя донька заплакала, все ходила по хаті та обурювалася на росіян. На ніч її

Обов'язок – особистий вибір кожного. Це саме те, що підносить людину над самою собою

довелося відвести до знайомих, бо мене викликали до Топографічного центру. Наступного вечора я знайшла її торбинку, а там: ковдра, судок для бутербродів, булка, пляшка води, теплі рукавиці, кобзар і молитовник школяра», – розповідає Соломія.

Тож діяльність офіцерів формує своєрідне світобачення їхніх дітей, накладає помітний відбиток на життя їхніх родин, їхню працю дедалі більше цінують товариші по службі. Адже війна показала, що лише спільна робота може бути плідною. І немає військових професій головних та другорядних, як немає поділу на підрозділи елітні та звичайні.

З початком мобілізації розгортаються нові військові частини. Деякі перебувають на забезпеченні чернівецького топогеодезичного центру. Та командири не знають, які карти їм потрібні, як їх оформити, використовувати тощо. «Соломія Ігорівна взяла цю роботу на себе. Вона сама приїздить у підрозділи, надає консультації, розкажує, як правильно подавати заявки, списувати та використовувати карти»,

– з гордістю ділиться враженнями про свою підлеглу майор Олексій Шелудько.

Перші тижні антитерористичної операції. На Схід країни кинуті найкращі підрозділи всіх силових відомств. Спеціалістів вислало. Та от скоординувати їхні дії і правильно спланувати ту чи іншу операцію заважало багато чинників, – серед яких і відсутність сучасних топокарт. Адже діяти на незнайомій місцевості й розуміти всю картину того, що відбувається, майже неможливо. Разом з артилерійськими та механізованими підрозділами на позиції виїхали і військові топогеодезисти.

Ризикуючи життям, вони проводили рекогносцировку місцевості, уточнювали зміни щодо ландшафту та споруд у Луганській та Донецькій областях, звичайно ж, там, де була можливість це зробити. Виходили в поля, не знаючи, що може трапитися по той бік тоді ще не існуючої лінії розмежування. Не знали, що може трапитися і на території, де закріпилися позиції сил АТО. Вони бачили, що наш кордон незаконно перетинають ро-

сійські гелікоптери, а місцеві цивільні мешканці підходили впришулу до українських військовослужбовців і телефоном відразу ж передавали координати їхнього перебування, – розповів командир топогеодезичного центру Анатолій Ляска.

Напевне, саме в ті часи люди, які носили погони, гостро відчували, що саме на них лежить відповідальність за збереження миру та спокою у країні. Це під силу тільки їм. Тому без вагань усе своє завзяття та всю енергію спрямовували на захист Батьківщини від ворога.

Штаби секторів зони АТО для більш точного планування та уточнення нюансів дій наших підрозділів потребували макетів місцевості. Виготовити їх потрібно було у стислі терміни та якісно. Подивившись на такий макет, фахівці мали відразу зорієнтуватися, чітко зрозуміти специфіку того району, куди належало доправити вантаж, або ж як проводити зачистку від бандформувань. Сантиметр неточності на макеті міг призвести до помилки, ціна якої – життя. Жодна військова топогеодезич-

на частина в Україні не взялася за цю справу: не було досвіду, необхідних матеріалів, а найбільше лякала відповідальність. Лише колектив топогеодезичного центру в Чернівцях зголосився. Була створена команда, до якої включили і нашу героїню – Соломію Матвійчук.

Вона жила цією справою. Разом з чоловіками виконувала майже ювелірну роботу. «Це як писати картину, а то й важче, – каже Соломія, – потрібно не лише перенести ландшафт на конструкцію, а й уявляти її в 3D (об'ємному) вигляді. На невеличку ділянку йшли тижні. Адже все робилося пошарово, із дотриманням усіх вимог. Готовий макет шліфували та фарбували. Там також потрібно враховувати нюанси в кольоровій гамі. Наприклад, фарбуючи дорогу, потрібно знати яке там покриття, ширина проїжджої частини тощо».

Та це була лише частина роботи. Розібрану конструкцію потрібно було доправити в сектори і вже там, на місці, їх встановити. Потім відповідно позначити дерева, будинки, мости, мережі електропередач та інше. Тому в лютому цього року особовий склад центру мав відправлятися на Донбас. Соломія сама зголосилася їхати з командою. «Вона сказала, що роботу не покине. Як почала робити, то доведе до кінця», – згадує майор Шелудько.

«Вона хотіла поїхати. Наш командир звернувся до вищого керівництва. Звичайно, була відмова, – жінці в зоні АТО робити немає чого. Але Соломія Ігорівна «догризла» всіх, не розгубилась, досягла своєї мети. Та й узагалі вона ніколи не нарікала, що їй важко, що вона жінка, що в неї свої проблеми. Вона така людина, що, коли їй завдання поставлять, – виконує», – ділиться заступник командира частини по роботі з особовим складом Олег Ватрушак.

Колона машин рушила з Чернівців до Краматорська. Соломія їхала попереду разом з командиром в армійському УАЗику. Наближаючись до місця подій, відчула, що слово «війна» там, в Чернівцях, сприймала зовсім по-іншому. Так, переживала за чоловіка та за колектив, які були на Сході, душею вболівала за те, що відбувається на рідній землі, але жаклива картина побаченого повністю перевернула уявлення: ніби кадри з художніх фільмів та хронік часів Другої світової... «Їдеш, а там нори якісь, мішки, підірваний міст, дахи в будинках рознесені. Видно, що там снаряди все порозривали. Якесь імітація Другої світової. Більше починаєш цінувати працю людей, які на передовій», – каже Соломія.

моторошно», – згадує наша героїня.

Два тижні в польових умовах, спала в машині, їла з армійської кухні. На запитання, чи було незручно, Соломія усміхнулася і сказала, що звикала до цього рівно один день, а потім все пішло своїм ходом. Бо роботи щодо встановлення макета було не менше, ніж у Чернівцях. Макет мали скласти з частин, відшліфувати місця з'єднань, нанести населені пункти, яких у Донецькій і Луганській областях чимало. І в жодному разі не помилитися, адже назви дублюються і нерідко місто переходить у село, що також потрібно враховувати.

За цю унікальну роботу колектив топогеодезичного центру отримав численні подяки від вищого керівництва. Та все ж

Чим ближче під'їжджали до штабу, тим більше назустріч рухалось бронетехніки, тим більше відчувалась небезпека. «Зима, поле, їдеш і розумієш, що кожна цивільна машина, яка прямує тобі назустріч, може містити небезпеку. Хоча їхали в бронжилетах, з автоматами, все одно

головна нагорода для Соломії Матвійчук і її колег – почуття виконаного обов'язку. Вони зробили внесок у загальну справу повернення миру на Донбас. Вони горді за свою державу. Вони вірні Присязі, вірні Українському народові!

Галина ХАВЧЕНКО

ТРЕТЯ ВІЙНА СОБАЧОЇ «ДИНАСТІЇ»

За паспортом і при сторонніх його кличуть Греєм. А для своїх він – Гриша. Півторарічний золотавий лабрадор уже зажив славу «профі» мінно-розшукової справи. Вражає і його патріотичний настрій: якщо хтось із бійців голосно вигукує: «Слава Україні!», пес піднімає морду і заходиться у радісному гавканні.

Сьогодні в зоні проведення АТО працює кілька десятків навчених чотирилапих саперів. Міни, розтяжки та невибухлі снаряди собаки відшукують без проблем серед листя, у траві та навіть під землею. Призвані на службу та навчені мінно-розшуковій справі, вони завжди готові послужити людям. Від початку проведення АТО вже знешкоджено понад 20 тисяч мінно-вибухових предметів. А скільки ще попереду!

Рема, яка стала легендою

У кожного військового кінолога своя історія. Віталій з болем згадує свого ротвейлера Рему, справжню легенду серед українських мінерів, який прийшов помирати до нього на руки. Звичайний пошуковий пес служить від сили п'ять років, Рема – шістнадцять. Для чоловіка це був справжній друг і побратим. У парі вони знаходили тисячі різноманітних мін в Афганістані, Лівані й Іраку. Скільком людям зберегли життя, сказати достеменно важко. Проте лічба може бути вкрай нехитрою: скільки мін, стільки й можливих жертв.

Віталій не каже про Рему «вмерла». Він із сумом вимовляє: «Відійшла». Останній рік життя «ветеран» працювала в буквальному сенсі прикладом для молодняка. Є в кінологів такий педагогічний метод. Досвідчений пес виконує ті чи інші вправи, завдання. А молодняк за ним спостерігає і, вважаючи це за гру, повторює дії. Швидкість навчання чотирилапих початківців зростає вдвічі.

На заміну Ремі старшина Віталій обрав місячне щеня – золотавого лабрадора Грея.

Розмова з

«Васильовичем»

З парою старшина Віталій – Грей знайомимося в організованій метушні. Того дня в одному з таборів сил АТО проводилася

ротація мінно-саперних підрозділів. Командир спеціального загону Центру розмінування ЗСУ майор «Васильович»

відправляв на передову три інші групи з досвідченими собаками. Ті вже працювали на лінії зіткнення, тому міняли товаришів на фронті першими. А кінологи з молодняком ще мали пройти адаптацію, зокрема й до запахів чужого регіону.

– Васильовичу, – звертаюсь до командира, – за ваших хлопців з необстріляними псами не хвилюється?

– Трохи. Всі вони мають кваліфікацію, без перебільшення, світового рівня, також і в тактичному розмінуванні. Стандартні вибухові пристрої вони здатні без проблем знешкодити самотужки. Жоден із наших кінологів, на відміну від «сепарів», не сплутає спосіб встановлення детонатора на міні спрямованої дії. Бойовики нерідко помилково направляють вибух МОНів «на себе». Дилетанти! Легко можуть самих себе перепустити «на фарш», бо ці протипіхотні міни за вражаючою дією вибухових елементів – доволі страшна річ.

– Але ж попри кваліфікацію кінологів, мінери працюють у полі з ними разом.

– Це «закон жанру». Перед бойовими виходами ми їх інструктуємо щодо особливостей дій у мінній обстановці

даної ділянки, доводимо до відомої інформації про «ноу-хау» про російських мінерів. Далі кінологи працюють на власний розсуд. Головним для них є виявлення та фіксація мінувань. За відносно короткий час вони обстежують величезні території. Тому на знешкодження боеприпасів ми їх не відволікаємо. Більшість боеприпасів самі знищуємо накладними зарядами на місці. А в особливих випадках у населених пунктах або будівлях спеціально підготовлені фахівці йдуть на фізичне розмінування.

– І там собаки також є корисними?

– Був випадок на одній із доріг у Дебальцевому з дуже хитромудрим фугасом. Якби не

бездоганна робота собак, наші бійці зазнали б важких втрат. Бойовики висвердлили на значній глибині під асфальтом шурф, в якому встановили за складною схемою на невилучення чотири мінометні міни часів Другої світової. Навіть детонатори до фугасу були комбіновані – починаючи з гранатної розтяжки і закінчуючи дистанційним фалом підризу. Візуально та міношукачами ми змогли виявити лише частину пасток. А собака знайшла всі. Ми зняли фугас тихо.

З вірою у Гришу

До нас підійшов кремезний Віталій. Від побратимів чоловіка я вже знав, що в нього ця ротація в АТО не перша. Він відзначився бездоганною роботою під Веселою горою та Щастям на Луганському напрямі. З ледь стриманою гордістю кінолог демонструє Грея:

– Це справжній побратим. Греєм його записали в паспорті за традицією для чистопородних собак. Батько й мати цього красеня мають майже «князів-

ське» коріння. Мати була чорною, батько золотавим. Гриша пішов в нього і народився, коли той «воював» у Югославії. Для Грея це третя війна його окремої собачої «династії». Порода є порода, він – мінно-пошуковий пес у третьому саперному поколінні.

– Що Гриша зараз уміє?

– Та майже все. Як правило, курс базової та спецпідготовки для собак його фаху триває від одного до двох років. Мій вправся з наукою за десять місяців. Зараз виводжу його на вищий пілотаж – вчу не тільки виявляти, але й обходити розтяжки. У кожного мінування певні запахи, Грей за ними вже легко відрізняє, наприклад, мастило від дровів та стрічки або герметичної гранати. «Хлопчик» обдарований. – Віталій з гордістю дивиться на свого чотириноного друга і продовжує:

– Талант собаки-пошуковця полягає в абсолютному взаєморозумінні з людиною та безумовній дисципліні. Тому ми відбираємо одного з десяти найкращих під власну вдачу. Ми не беремо азартних підопічних, тільки флегматиків за темпераментом. «Флегми» більш дисципліновані і не тільки дають менше «пропусків» на мінному полі. Вони відчувають психологічний стан людини-напарника і не роблять у полі зайвих рухів. Якщо зосереджений я, – він також поводить себе стримано. Я Гришу виховував у суто ігровому стилі за тим же принципом, що й власних дітей. Різниця тільки в наслідках такого

виховання. Помилка дітей у житті може привести лише до побутового конфлікту. Помилка собаки при бойовій роботі буде коштувати здоров'я або життя. Це я щодо вищого пілотажу з «розтяжками». Уявіть, що буде, коли недосконало вишколений саперний пес під час розмінування зірве струну із запалу гранати. Або зачепить стрибаючи протипіхотну міну МОН-72. Як ви думаєте, з моїм досвідом взяв би я Гришу на війну без віри і в нього і в себе? Вже післязавтра ми йдемо на бойове завдання...

Собак кінологи носять на руках

Українські мінери від своїх вухатих побратимів у захваті.

– Кінологи і мінно-розшукові собаки – це єдине ціле, – переконаний офіцер Центру розмінування майор Олександр Тарасов. Інакше не може і бути. Живуть і їдять разом. Разом ризикують життям. Нерідко сплять поряд в одному окопі. Не забувайте, що 80 відсотків вибухових пристроїв знаходять саме вони. Якби пари не діяли як ціле, результати були б інші. І не було б у нас такого авторитету. Пам'ятаю цікаві випадки на блокпостах. Водії деяких автомобілів, щойно побачивши там кінологічний розрахунок, розвертали транспорт і тікали із черги. Ми їх зупиняли та відпрацьовували щодо вибухових речовин. Завжди успішно.

Слухаючи майора Тарасова, пригадав випадок з минулого. Початок цьогорічної весни. Хлопець на своїх руках несе собаку, а сам – по коліна у багнюці... Як виявилось, пес пошкодив на розмінуванні лапи, але йому психологіч-

но був потрібний звичний рух за розкладом у цю пору доби. І кінолог носив по півгодини 50-кілограмового побратима на руках по розташуванню підрозділу!

Передивляюся зроблені мною світлини з бійцями та собаками. На них в очах людей – любов і ніжність до свої чотирилапих підопічних. В очах братів наших менших – відданість й увага. Взагалі на позиціях українських Збройних Сил майже немає опорних пунктів або блокпостів, де б не прижився хоч один чотирилапий улюбленець. Мабуть, ми все-таки дуже відрізняємось від росіян і «вати». Бо на їхніх світлинах в Інтернеті собак майже немає.

Віктор КОБЗА

НА ПЕРЕДОВУ – ЯКІСНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Гібридна війна на Сході України відчутно змінила не лише ставлення до управління частин і підрозділів, а й засоби зв'язку. Адже ефективність застосування військ полягає в оперативному управлінні, яке базується на якісному, стійкому та захищеному зв'язку. На переконання начальника зв'язку Збройних Сил України генерал-майора Володимира Рапка, для ефективного захисту держави якісний зв'язок потрібніший в окопах, ніж у штабах

Рік тому рівень технічних засобів зв'язку тактичної ланки в більшості підрозділів Збройних Сил України відповідав вісімдесяти рокам минулого сторіччя. Це позначалося на їхній бойовій ефективності.

Антитерористична операція виокремила пріоритети, серед яких надійний зв'язок чи не головний. Адже можливість керувати військами на якісно новому рівні надають лише сучасні засоби. Тож протягом останнього року у війську відбулось чимало суттєвих змін. За словами заступника начальника військ зв'язку Збройних Сил України полковника Юрія Плугового, сьогодні у бойових частинах і підрозділах, які виконують завдання в районах проведення АТО, застарілі засоби аналогового зв'язку практично відсутні. Обмін інформацією здійснюється за допомогою сучасних захищених цифрових засобів.

На початковому етапі з радіостанціями допомагали волонтери. Залучали будь-які засоби і можливості. Це надало час для змін у законодавчому полі, ліквідації наслідків хронічного недофінансування, закупівлі сучасних радіостанцій та забезпечення ними підрозділів. «До початку гібридної війни основні зусилля і засоби спрямовувались на модернізацію стаціонарних вузлів зв'язку. Зокрема, повністю переведені на «цифру» Генеральний штаб, оперативні командування, корпуси, деякі механізовані бригади та військкомати, – розповів полковник Юрій Плуговий. – А «поле», так би мовити,

відтерміновувалось. Нескінченні розробки залишалися на папері, без фінансування та реалізації. Тому на момент російської агресії в тактичній ланці в нас взагалі нічого нового не було. Постало питання: чим забезпечувати?».

Швидко виправити ситуацію дозволило застосування сучасних малогабаритних станцій супутникового і транкінгового зв'язку. Легкі у транспортуванні, швидкі в розгортанні та прості в експлуатації, вони забезпечують високу якість зв'язку. За допомогою захищених супутникових каналів у стислі терміни офіцери-зв'язківці організували теле-

фонний зв'язок і передачу документованих повідомлень між пунктами управління штабів, військових частин та окремих підрозділів, що виконують бойові завдання в районах проведення АТО. Всередині військових формувань запровадили використання транкінгу. «Так, нас критичували за це. Мовляв, не кращий вихід. Але за наявні кошти і час іншого рішення бути не могло», – розповів Юрій Плуговий.

У район антитерористичної операції батальйони висувались із зв'язком. Питання збільшення кількості радіостанцій частково «закривали» волонтери. Тому на

Кількість сучасних засобів КХ та УКХ зв'язку, нових апаратних і польових вузлів зв'язку в компактному виконанні збільшується і в цілому у Збройних Силах України. Ними доукомплектовуються відповідні частини та підрозділи, – розповідає заступник начальника військ зв'язку Збройних Сил України полковник Юрій Плуговий

певному етапі на передовій можливо було зустріти навіть мисливські радіостанції. Але головне завдання полягало в забезпеченні зв'язку між батальйонами і командуванням секторів. «Сьогодні на передовій ефективно використовуються супутникові канали зв'язку, цифрова систему транкінгу – Motorola, запроваджено нові системи шифрування, – продовжує Юрій Плуговий, – Кількість сучасних засобів КХ та УКХ зв'язку, нових апаратних і польових вузлів зв'язку в компактному виконанні збільшується і в цілому у Збройних Силах України. Ними докомплектуються відповідні частини та підрозділи».

Водночас, вирішуючи об'єктивні проблеми, військові зв'язківці стикаються із новоствореними штучними, пов'язаними здебільшого із послугами комерційних фірм. Адже коли потреби Збройних Сил України отримали реальне фінансування, окремі комерсанти у будь-який спосіб люблять свої інтереси. Бажаючи заробити, пропонують непотріб за завищеними цінами і тричі блокують у Антимонопольному комітеті результати торгів щодо закупівлі обладнання.

«Зрештою ми довели свою правоту, але час було згаяно, – переконує полковник Юрій Плуговий. – Процес поставки радіостанцій щоразу гальмувався на місяць, а то й два».

Якщо додати ще два місяці погоджень із Кабінетом Міністрів та іншими відомствами, думки про саботаж і зраду придуть самі.

У березні 2014 року забезпечити війська захищеним зв'язком потрібно було швидко, масово і, як кажуть, «учора». З усіх можливих претендентів за ціною, термінами та обсягами поставки, надійністю та якістю зв'язку перемогла Motorola. І вже у травні 2014-го, дев'яносто батальйонів Збройних Сил України були оснащені транкінговим

зв'язком. Однак інші учасники змагань вимагали перегляду умов тендеру. А коли це не вдалося, побачили і замовили в ЗМІ «зраду» і «корупцію».

«Знання і досвід військових, на щастя для країни, вже давно обігнали кустарщину і довели невразливість систем зв'язку у бойових умовах»

За словами начальника зв'язку Збройних Сил України генерал-майора Володимира Рапка, від українських розробників чекати поставок близької, але слабшої за ТТХ системи можливо було б не раніше 2015 року і лише на п'ять батальйонів. І хоча система Motorola не зовсім військова, а призначена для використання поліцією, пожежниками та рятувальниками, її надійність перевірена в бойових умовах. Водночас власні українські розробки застарілі і дуже дорогі. Наприклад, 5-Вт радіостанція без криптозахисту українського походження коштувала б 133,6 тис. грн, а 5-Вт «Моторола» – 7,5 тис. грн з криптографічним захистом і терміном постачання в будь-якій кількості до двох місяців. Не беручи до уваги терміни поставок, лише цього факту в умовах гібридної війни достатньо для ухвалення рішення.

Сподіваємось, крапку в цьому питанні поставили випробування системи DMR-зв'язку Motorola, яку нині використовують в районах проведення АТО українські військовослужбовці.

На полігоні Нацгвардії України у присутності експертів ГШ ЗСУ, НГУ, СБУ, ГУР, МВС, ДПС, УДО, ЦНДІ ОБТ ЗСУ, ДНДІ МВС, ВІТІ, ДССЗІ, ІСЗЗІ ДССЗІ та волонтерів було доведено – порушити режим переговорів у типовій системі, яку використовують у зоні антитерористичної операції, неможливо.

«Ми підготували і погодили доповідь для РНБО, в якій доводиться, що «дір безпеки», про які говорили опоненти, «Моторола» не має, – демонструє стос паперів полковник Юрій Плуговий. – Тим більше, з нашими налаштуваннями. Звісно, розшифрувати можливо все, це лише питання часу».

Саме тому в тактичній ланці в усіх арміях світу використовують апаратуру шифрування тимчасової стійкості. Адже у бойовій обстановці за час, витрачений на злам системи

Сьогодні на передовій ефективно використовуються супутникові канали зв'язку, цифрова систему транкінгу

кодування, закінчиться бій і інформація втратить актуальність. «Щодо забезпечення тимчасової стійкості система MotoTRBO свої завдання виконує, – продовжує Юрій Плуговий. – Надійне кодування більш серйозної інформації за змістом і терміном актуальності в нас забезпечується спеціальною апаратурою вітчизняного виробництва. Та й у MotoTRBO застосовується технологія криптування виробника, але ключі створюємо і з необхідною періодичністю змінюємо самі. Може, це і не на сто відсотків те, чого б хотілося, але у складний перехідний період цього цілком достатньо».

На думку редакційного директора «hi-Tech» Володимира Табакова, в основі претензій опонентів «фундаментальне нерозуміння застосовуваних технологій і військових завдань», тому «можливості сумісності Motorola видаються за діри в безпеці». За його словами, не існує пристрою, в який із відповідними налаштуваннями неможливо було б «влізти». Завдання в протилежному: «які налаштування зробити, щоб це було неможливо»? Поки що військовим нічого нового у сфері захисту запропонувати не змогли. Важко не погодитись із фахівцем, що «знання і досвід військових, на щастя для країни, вже давно обігнали кустарщину і довели невразливість систем зв'язку у бойових умовах».

«Гостру потребу в цифрових засобах зв'язку у Збройних Силах України ліквідовано, – стверджує полковник Юрій Плуговий. – Але в питанні вдосконалення таких засобів, ми йдемо далі. Офіцери Головного управління зв'язку розробили технічні вимоги до переносних телекомунікаційних комплектів. Фактично це та ж сама комплексна апаратура зв'язку, але в компактних захищених контейнерах. Укладено угоду про закупівлю такого обладнання. І до кінця року підроз-

діли, які виконують завдання в районах проведення АТО, будуть оснащені такими, вже стандартними для ЗСУ, засобами. Це підвищить керованість системи зв'язку та повністю виключить використання напівцивільного обладнання, яке застосовувалося на початку війни».

Сьогодні телекомунікаційна система Збройних Сил України достатньо ефективна, стійка і гнучка, але далека від ідеалу, тому робота щодо її вдосконалення триває. Сучасні оперативно-тактичні радіозасоби поступово замінюють транкінг. Для оснащення частин закуповують високотехнологічні цифрові радіостанції «ХАРРІС». Вони стануть базовими для військ на коротких хвилях. А транкінг у перспективі використовуватимуть у нижній тактичній ланці.

За словами начальника зв'язку Збройних Сил України генерал-майора Володимира Рапка, воювати із зовнішнім ворогом люди готові. Огідно воювати із паперовими вітряками недосконалого законодавства та запитамися народних депутатів, лобістів різних бізнес-інтересів, усвідомлюючи, що п'ятдесят вісім зв'язківців віддали життя за Україну, виконуючи бойові завдання АТО.

Заслуги військових зв'язківців у захисті суверенітету України неодноразово відзначали командири частин, керівництво Збройних Сил та Президент України. У День захисника України чергове військове звання генерал-майора отримав і перший заступник начальника військ зв'язку Віктор Остапчук. Офіцер особисто брав участь у плануванні організації та забезпеченні зв'язку Збройних Сил України в зоні проведення антитерористичної операції. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

У День захисника України чергове військове звання генерал-майора отримав перший заступник начальника військ зв'язку Віктор Остапчук

За рік у військах зв'язку відбулися суттєві зміни, але зупинитись зарано. Генерал-майор Віктор Остапчук координує роботу з переведення системи зв'язку і автоматизації управління військами Збройних Сил на «цифру», захисту інформації та питань кібербезпеки в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Нині необхідно надолужити згаяний час і вивести зв'язок у Збройних Силах України на принципово новий рівень. Йдеться про сучасні засоби радіорелейного і тропосферного зв'язку, перешкодостійкі і компактні КХ-УКХ радіостанції українського виробництва, нові КШМ і апаратні, кабельну систему і відеозв'язок, нові засоби радіорозвідки та радіоелектронної боротьби.

Володимир КОСЕНКО,
фото автора

Коли настають грізні часи випробувань, а життя ділиться на «до» і «після», хтось безвільно опустить руки, хтось зрадить, не витримавши іспиту на мужність і людяність, та незламні духом вистоять. Вони стануть ще сильнішими і на своїх руках винесуть країну з вогняної пастки геополітичної гри, щоб перемогти!

Мама Майдану

– А давайте допоможемо ведмедику разом! – Оксана вже зранку щось щебече до своїх іграшкових друзів. І за мить ватний коник, собака з одним вухом і заєць з очима-гудзиками поспішають на допомогу товаришеві, який потрапив у халепу. А дівчинка задоволено усміхається, адже й цього разу все закінчилося добре.

...Грудень 2013 року. Чорнющий дим від багать, в яких палають автомобільні покривки, роз'їдає очі й заважає дихати. А ще від пронизливого холоду майже неможливо рухати руками.

Але жінка вперто проштовхується крізь натовп, намагаючись нікого не зачепити порожнім залізним відром. Пані Оксана зупиняється біля однієї з модних ресторацій в «урядовому кварталі». Обслуговуючий персонал шоковано дивиться на жінку. Директора одного з найуспішніших закладів громадського харчування Києва тут знають в обличчя.

– Люди, потрібен окріп і чай, – попри на те, що вже третю добу на ногах, жінка говорить бадьоро. – Давайте не будемо байдужі. Там студенти зараз стоять. Допоможемо разом!

Назад пані Оксана повертається вже з паруючою водою. До її імprovізованого «робочого місця» підтягуються нові небайдужі. Приносять заварку, хліб, ковбасу. Жінка не стримує задоволеної усмішки. Сьогодні вистачить і чаю, і канапок. А це означає, що більшість її «підопічних» будуть обігріті й нагодовані.

«У мене по життю така позиція, – пояснює жінка, – Завжди відгукувалася, допомагала. Не тільки рідним, але й зовсім незнайомим людям. Звичайно, тоді ще й слова такого «волонтери» не було. А потім почався Майдан. Ми просто стояли, і кожен робив усе, що міг. У кожного були свої мотиви».

Як воно – стояти на барикадах Майдану, пані Оксана знає з власного досвіду. День і ніч за будь-якої погоди на ногах. Адже поруч із тобою знайомі, друзі, однодумці, які зараз потребують підтримки

Революція гідності для пані Оксани почалася 21 листопада. Разом із подругами жінка відвідала моновиставу Євгена Нищука в Театрі ім. І. Франка. Позитивні емоції від перегляду справді високохудожнього дійства зігрівали в непогожий осінній день. А потім задзвонив мобільний. Спільна знайома повідомила шокуючу звістку: люди повстали. Пані Оксана негайно вирушила до епіцентру подій. Сотні студентів, літні люди... Усі

вони потребували бодай теплих слів підтримки. Жінка зрозуміла, що просто не може залишатися осторонь.

Зі своїм безпосереднім керівництвом Оксана теж не мала проблем. Власник закладу пан Спольський виявився однодумцем. Канадець українського походження від батьків перейняв повагу та любов до землі предків і завжди намагався надати свою допомогу там, де її найбільше потребували.

«Залишитися тут і боротися за Україну набагато важче, ніж поїхати і звідкись час від часу допомагати коштами», – переконана волонтер, коли мова заходить про еміграцію.

Як воно – стояти на барикадах, вона знає з власного досвіду. День і ніч за будь-якої погоди на ногах. Адже поруч із тобою знайомі, друзі, однодумці, які зараз потребують підтримки. Жінка тішилася з того, що навіть маленький пластиковий стаканчик гарячого чаю може надати людині наснаги у боротьбі.

Вечір із п'ятниці на суботу, коли вперше до мирних мітингарів було застосовано силу, пані Оксана пам'ятає дуже добре. Змучена за тиждень жінка

Неоголошена війна щодня потребувала нової і нової крові. Ось уже й хлопці з Михайлівського, що взимку напівжартома-напівсерйозно називали Оксану за її сонцесяйну усмішку й щире серце «мамою Майдану», взяли до рук автомати. Волонтер занурилася в нову для себе діяльність. Тепер її «темою» стали військові на східних рубежах

вирішила поїхати додому відпочити. Адже там на неї чекала ще й донька-школярка. А вранці телефон «розривався» від дзвінків. Терміново потрібні були люди з машинами. Пані Оксана не вагалася ні хвилини. За годину разом із товаришами вже займалася нагальними питаннями в Михайлівському соборі, де розмістили революційний штаб і поранених. По життю жінка звикла робити те, що добре знає. Тож і тут Оксана відповідала за харчування людей. Окріп, залізне відро і стіл, в якого хиталися дві ніжки – ось і все нехитре приладдя. Щодня по руках розходилося більше двох тисяч стаканчиків із ароматним напоєм. Жінці не було коли й голову підвести.

Після Михайлівського був урядовий квартал. Знайомі повідомили, що територію заблоковано, тож велика кількість людей просто приречена мерзнути. Пані Оксана відразу ж зголосилася допомогти. І знову відра з окропом, кілограми чайної заварки, гори пластикових стаканчиків. Та жінка не нарікала. Найбільшою нагородою для себе вважала стомлені усмішки, які осяювали обличчя її «клієнтів» після чергового ковтка гарячого. Так тривало два тижні.

Після розблокування кварталу група Оксани перебазувалася ближче до Головоштамту. Туди, де стояли студентські намети. Не лише напоїти й нагодувати мітингарів прагнула жінка. Дивлячись на молодих людей, лише на кілька років старших за її донечку, пані Оксана відчувала до них материнську ніжність. Завжди вміла знайти

тепле, щире слово, дати слушну пораду. А подумки називала своїх підопічних «дітьми». З ними волонтер пробула до кривавого 18 лютого.

Наступні три тижні жінка знову курувала простір за Михайлівським собором. Відповідала за гарячу кухню й чай.

Ії Майдан закінчився в березні. Але це лише у «фізичному» вимірі речей. Революція гідності для пані Оксани триває й досі. Адже це передусім прагнення змін. Змін у собі, у власній свідомості. Неможливо прийти в культурний європейській простір із ментальністю радянського зазомбованого раба.

«Ми все звикли валити на Систему. Але лише від власного вибору людини залежить те, де їй бути та якою стати», – гаряче переконує Оксана.

...Кілька місяців жінка просто приходила до тями від пережитого. Намагалася знову згадати, як воно – жити в «цивільному» житті. Багато часу приділяла рідним. Зимові події дуже чітко показали, що зайвого часу не буває й для спілкування з близькими потрібно використовувати кожну вільну хвилину.

А у червні для пані Оксани почалася нова сторінка життя. Двоюрідний брат Сергій Фіть телефоном повідомив, що збирається до зони проведення антитерористичної операції. Жінка, яка завжди переймалася долею брата, запитала, чим вона може допомогти. На той час були потрібні шоломи та бронежилети. Але по-справжньому вона була шокована тоді, коли привезла все необхідне. Виявляється, що такої допомоги потребу-

Дивлячись на молодих людей, лише на кілька років старших за її донечку, пані Оксана відчувала до них материнську ніжність. Завжди вміла знайти тепле, щире слово, дати слушну пораду. А подумки називала своїх підопічних «дітьми»

вав не лише Сергій. Десяткам вояків не вистачало найнеобхіднішого. В зону бойових дій вони були вимушені відправитися у прямому сенсі з голими руками. Пані Оксана не могла собі дозволити бути остронь.

До справи взялися компетентні люди, було залучено волонтерів із сусідніх країн.

Протистояння набирало обертів. Неоголошена війна щодня потребувала нової і нової крові. Ось уже й хлопці з Михай-

лівського, що взимку напівжартома-напівсерйозно називали Оксану за її сонцесяйну усмішку й щире серце «мамою Майдану», взяли до рук автомати. Волонтер занурилася в нову для себе діяльність. Тепер її «темою» стали військові на східних рубежах.

Вона досі не може забути перші похорони товаришів. Страшна картина запам'яталася на все життя.

Та впадати в депресію не було коли. Знайома ще з часів Революції гідності попросила зайнятися питанням організації відпочинку для дітей героїв Майдану. Нашу малечу гостинно погодилася прийняти в себе Польща. Оксана завзято взялася за цю справу. Не можна сказати, що вона була для жінки новою.

З подругою Наталкою Скуратівською, що часто приїжджала з Луцька і допомагала

Раніше пані Оксана активно співпрацювала з українсько-канадським фондом «Нове покоління», який опікувався дітьми-сиротами. У сферу її відповідальності входила організація благодійних заходів, аукціонів, набір груп для відправки у дитячі табори.

Охочих було багато. Пані Оксана із самого початку наполягала на тому, щоб до Кракова відправилися не тільки діти військовиків, але й волонтерів. Тижнями не буваючи вдома, Оксана добре знала, що коїться в душі її доньки, яка щовечора молиться за маму.

«У родинях волонтерів теж іде війна», – переконана жінка.

Влітку Оксані довелося працювати відразу в двох напрямках. Адже маленьких українців забажали бачити на своїй землі дві наші найближчі сусідки – Угорщина та Польща. Угорський уряд навіть ухвалив законопроект, за яким учасники літнього табору отримували спеціальну «гостьову» візу та звільнялися від обов'язкової здачі відбитків пальців. І ось діти вже перетинають український кордон.

Пані Оксана переконана, що така практика не лише допоможе малечі психологічно вилікуватися від страхів війни, але й покаже їм справжнє обличчя європейських країн. Особливо це важливо для маленьких громадян східних регіонів. Адже доброзичливість, щирість, високий культурний розвиток європейців вони вже побачили на власні очі. Після таких відвідин безглузді плітки про занепад й загинання країн Євросоюзу викличуть у них лише глузливі посмішки.

Особливо пишається жінка своїми земляками-волинянами (пані Оксана родом із славного міста Луцьк). Волонтери огорнули підопічних теплом та турботою. Діти з цікавістю відкривали для себе привабливість та милозвучність української мо-

Бойовики і сепаратисти у великих містах – не найстрашніше, що може чекати на полонених. Набагато гірше так звані «козаки» або й узагалі малі бандформування

ви, дізнавалися більше про національні традиції. А головне – зрозуміли, що розмовляти українською не лише почесно й престижно, але й модно. Батьки, які зустрічали своїх дітей, були приємно здивовані. Вся група в день повернення була вдягнута у вишиті сорочки.

А до польського Кракова – «міста королів» – Оксана поїхала керівником групи. Польський фонд на чолі з Александрою Запольською, з якою волонтерку пов'язують міцні товариські стосунки, гостинно зустрів наших дітлахів і подарував їм незабутній відпочинок.

...Вдома на Оксану чекала страшна звістка. У полон потрапив брат Сергій. Розгублена й знервована жінка не могла зрозуміти, що робити й у кого шукати порятунку. Це нині вона – активний член волонтерської групи «Допоможи допомагати», яка займається такими питаннями. А тоді здавалося, що абсолютно нічим зарадити не можна.

Сергій Фіть після Іловайського «котла» разом із бойовими товаришами потрапив у Сніжне. Через десяти руки інформація про його місцезнаходження дійшла до Оксани. Разом із дружиною брата вони вирушили на Схід.

Дебальцеве. Крайня точка. Далі вже дістатися можна лише «своїм ходом». За півтори тисячі гривень змучені жінки винаймають таксі й розбитими дорогами вирушають до Сніжного. Їм доведеться оминати п'ять блокпостів.

Обличчя, обличчя, обличчя... Російські кадровики, «казаци», «чечени» й буряти, сепаратисти... На території самопроголошеної ДНР можна зустріти всіх.

Звичайно, що тоді Сергія жінкам ніхто не віддавав. Сепаратисти лише поглузували з них. Але побачення дозволили й необхідні речі, привезені спеціально, не відбирали. Бойовики і сепаратисти у великих містах – не найстрашніше, що може че-

кати на полонених. Набагато гірші так звані «козаки» або й узагалі малі бандформування. Такі у своїх вимогах непослідовні, майже не контактують між собою й часто змінюють місце дислокації.

Пані Оксана почала курувати питання полонених. Найголовніше в цій справі – забезпечити комунікацію між собою родичів. Основна ставка – на оперативну інформацію. Телефон у жінки не змовкає ні на секунду.

«Були такі дні... – ділиться Оксана. – Я прокидалася й халася за телефон. Говорила, говорила. Багатьом людям... Їм необхідна підтримка. Просто можливість виговоритися, бути почутими. Я клала мобільний на диван і розуміла, що вже вечір. А я ще навіть у душі не була».

У такі моменти жінку надихав приклад отця Юстина. Служитель церкви активно допомагав у справі звільнення українських вояків із полону. Перед ним відчинялися навіть такі двері, що,

здавалося, їх не можна розбити й гарматами.

«Бог допомагав цій людині», – з теплотою згадує отця Юстина пані Оксана.

Психологічна реабілітація вкрай необхідна військовослужбовцям, які повертаються з зони АТО, адже наслідки війни відчуватимуться ще досить довго після того, як прогрімить останній постріл

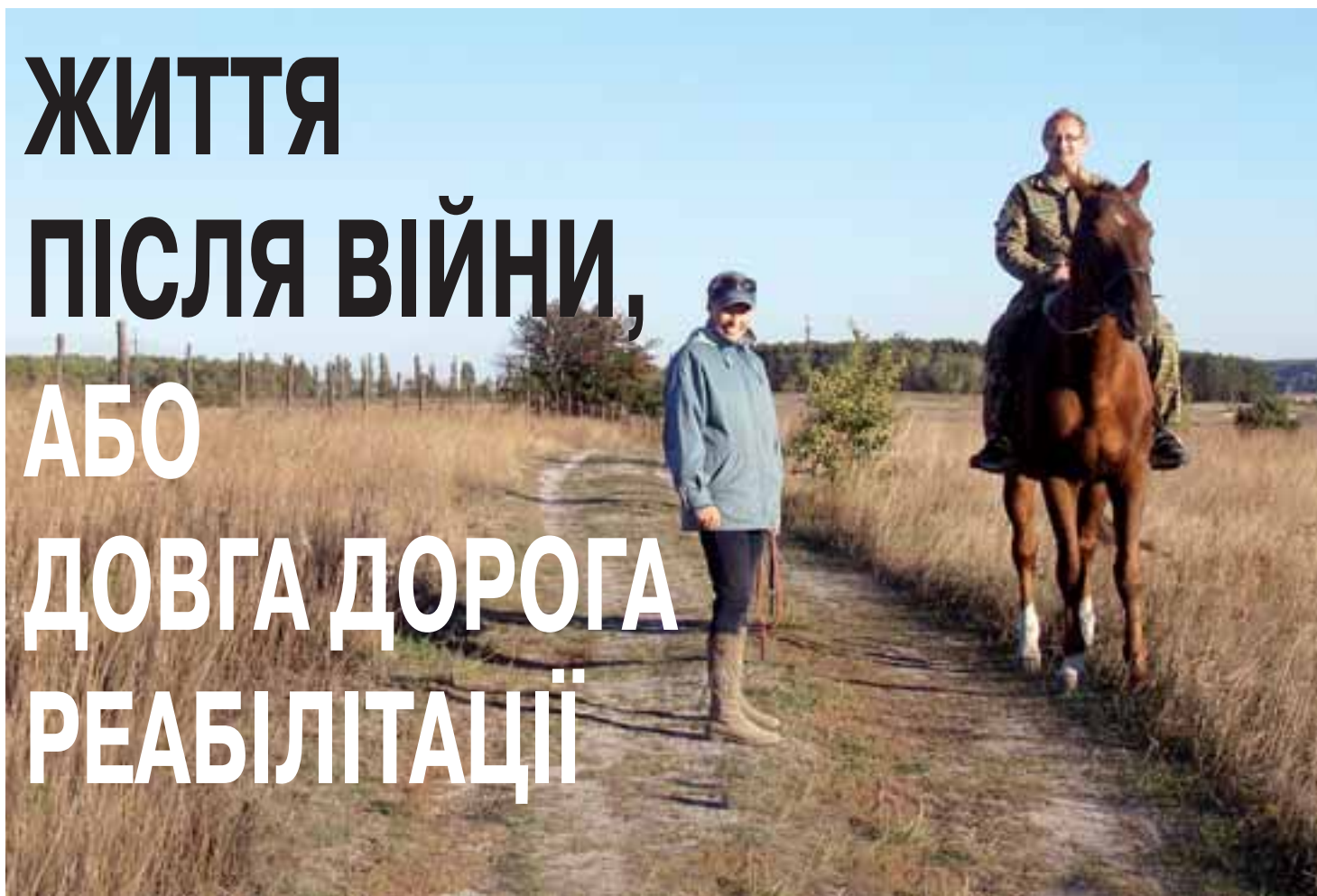
Вона й тепер не сидить склавши руки. Намагається застосувати свої знання там, де вони найнеобхідніші. Хоча в жінки є гуманітарна освіта, здобута в Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, вона й тепер не лінується вчитися. Останнім часом її цікавить психологія. Адже наслідки війни ми відчуватимемо ще досить довго після того, як прогрімить останній постріл. Психологічна реабілітація необхідна дітям війни, молодим матерям, військовослужбовцям, які повертаються зі східних рубежів. Та й самі волонтери – теж люди. Великої сили волі вимагає вміння не «потонути» в чужих проблемах і горі, знайти час для того, щоб радіти життю.

«Ми всі... І дорослі, і малі, маємо пам'ятати про казковий світ дитинства, – переконана пані Оксана.

Адже людське серце – це маленький вогник, який може осяяти дорогу іншому. Варто лише захотіти цього, лише підтримати його благородне горіння».

Олександра ВАСИЛЕНКО

ЖИТТЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ, АБО ДОВГА ДОРОГА РЕАБІЛІТАЦІЇ

Кажуть, що рани загоюються. Але не всі. Є й такі, які кровоточать роками, не дають спокою, калічать душі та долі. Хтось не може змиритися з думкою, що він назавжди буде прикутий до інвалідного візка, комусь не дає заснути побачене в зоні АТО, когось переслідує страх, що війна близько. Прикладів безліч, та за кожним з них стоїть людина зі своїм болем, стражданнями й спгодами. І байдуже, якого роду травми – фізичні чи душевні, – всі бійці потребують уваги, людської теплоти та можливості повернутися до нормального життя

Спілкування, турбота та підтримка – так травмовані воїни забувають про свій стан, починають жити не минулим, а майбутнім

Силою волі добровольця Анатолія Фатєєва неможливо не захоплюватись. Підірвавшись на міні, він залишився без ніг, та вже через три з половиною місяці після ампутації самостійно зробив перші кроки на

тимчасових протезах. «Вже вчора старався ходити без милиць по піску. Складно, проте, як навчусь, то вже на 100 відсотків». На обличчі 52-річного воїна, як це не парадоксально, – радість. Він не зламався. І тепер із непоказною ширістю ділиться враженнями та думками. Мріє про те, що ходитиме з паличкою, але тільки для підстраховки, наприклад, у метро.

Стати на ноги, в буквальному розумінні, йому допомагає підтримка людей, які поруч. А це

батьки, дружина та волонтери. Звичайно, військові лікарі зробили все можливе, щоб урятувати його життя, дві доби боролися за збереження другої посіченої кінцівки, але, на жаль, не вдалося. У столичному військовому шпиталі його наново вчили стояти, ходити та підніматися сходами. Та от після виписки таким, як Анатолій, важливо залишатися комусь потрібними. Біля нього постійно знаходиться волонтер Наталя. Вона докладає всіх зусиль, щоб вилікувати його

Анатолій Фатєєв вперше після операції сів на коня

го душу. Може взяти і зненацька запропонувати: їдьмо малювати картини. Садить у власну машину і везе в Пушу-Водицю до побратимів, де волонтери групи «Крила янгола» проводять сесанси арттерапії. Там, у військовому центрі реабілітації, Анатолій малював котів. Кумедні створіння нікого не залишили байдужим. «Я Наталі подарував цю картину на день народження. У мене в госпіталі нічого не було. А коти вийшли цікаві, мені мордочки їхні дуже сподобалися», – згадує він.

Та це не єдине його досягнення. Кілька тижнів тому борець верхи проїхав майже кілометр. Звичайно, під наглядом тренера. Коли Анатолію допомагали сісти на коня, мало хто вірив, що йому це вдасться. Та головне, що вірив він сам: «Страшно не було, навіть добре. Цікаво, коли кінь переминається, дивні

відчуття. Якщо ще запрошуватимуть, приїжджатиму сюди із задоволенням».

Іпотерапія – так в науці називають методику реабілітації, засновану на живому спілкуванні людини з конем. Про цілющу силу контакту з цими тваринами писав ще античний лікар Гіппократ. Тож для тих, хто одужує, це унікальна можливість швидше відновити сили та отримати позитивні емоції. Навіть доглядаючи коня, людина знімає стрес, вивільняється від напруги, а почуття страху та тривоги відходять на другий план.

Доброволець Андрій Пуцило багато місяців був на передовій. Від пережитого в нього стався інфаркт. Переніс його на ногах, навіть не здогадуючись про це. Лише задишка, яка не давала спокою, особливо вночі, непокоїла. У харківському військовому шпиталі лікарі були шоковані

цим випадком. Пролікувавши пацієнта, дали направлення на реабілітацію у Львів, звідки родом борець. Молодший сержант відмовився і приїхав на Київщину. На запитання, чому так вчинив, відповів: «Не захотів, тому що з дому буде важко повертатися на Донбас. А я все одно туди поїду. Не для того добровольцем йшов, щоб мене списали».

Сивоголовий чоловік зосереджено вдивляється вдаль. Він відвертає обличчя, щоб ніхто не побачив його секундної слабкості. Напевне спогади стали болючішими, згадалися страшні картини із зони АТО. Спілкування із граційними тваринами заспокоює душу. Він нібито повертається у рідне село, де юнаком їздив верхи і знає, що кінь також відчуває людину. «Якщо людина добра, то і кінь відчуває добро, коні не люблять

злик. Та й той, хто боїться, на коня не сяде», – каже Андрій.

Коні – надзвичайно щирі тварини, вони ніколи не підведуть того, хто їм довіряє. Вони діляться теплом та силою з вершниками, даруючи радісні емоції, які дають сильний поштовх до одужання. Тому такі заняття вкрай необхідні захисникам Вітчизни. Це дуже чудово розуміє і власниця стайні Анна Гастинщикова. Професійна спортсменка, донька полковника запасу, знає, що в її силах надати унікальну допомогу, якої не знайти у військових медичних закладах. Пропонувала свої послуги всім, хто в змозі доїхати до неї. На пропозицію відгукнулися волонтери, які працюють із бійцями у Центрі медичної реабілітації та санаторного лікування МО України «Пуща-Водиця», Ганна Чорнобай, Анатолій Семенов, Наталя Суворова. За наявності транспорту вони відвозять військовослужбовців на іпотерапію двічі на тиждень. Там у невимушеній обстановці бійці спілкуються із тваринами, частують морквою та сушками, доглядають та

Валентин Лисенко, начальник Центру медичної реабілітації та санаторного лікування МО України «Пуща-Водиця»: «Нам вдалося вибудувати правильний комплекс та послідовність процедур для того, щоб максимально швидко поставити бійців на ноги»

вчаться надягати спорядження. Це така своєрідна релаксація. Та якщо проводити ці заняття із лікарем-реабілітологом, можна досягти і повного фізичного одужання. «Минулого разу боєць сів на коня, й у нього вправилися диски в хребті», – ділиться враженнями від побаченого волонтер Ганна Чорнобай. Та це одиничний випадок. Такі процедури потрібно проводити під пильним наглядом медиків. Тож Анна Гастинщикова планує в майбутньому розробити комплексну програму на штиб такої, яка вже існує в США, Англії та Ізраїлі. «Потрапила на очі

стаття про іпотерапію в Англії. Я зацікавилася цією тематикою, знайшла інші стайні та поцікавилася, що і як робити, – поділилася своїм баченням Анна, – В ідеалі лікар іде поруч із конем і вкладає людину так, як це потрібно, щоб хребет вирівнявся. Поки що ми робимо акцент на психологічній реабілітації, немає такого лікаря, який би безкоштовно це робив та допомагав».

Не кожна тварина підходить для іпотерапії. Потрібна із врівноваженою психікою, яка не буде вести себе емоційно під новим вершником. Лоша для цього не годиться та й сідати на нього можна лише через 4 роки. Тож купувати доводиться дорослих осіб, а це великі кошти. Коневласники на це не зважають, бо знають, що таким чином допоможуть воїнам, які, ризикуючи своїм життям, зупинили наступ ворога.

У санаторії люди перебувають 20 днів, а ті, хто потребує подальшої реабілітації, у переважній більшості залишаються сам на сам зі своїми проблемами. Серед них є й такі, кому на одужання потрібні місяці, а то й роки. Тож Анна вже має постійних відвідувачів серед бійців – це кі-

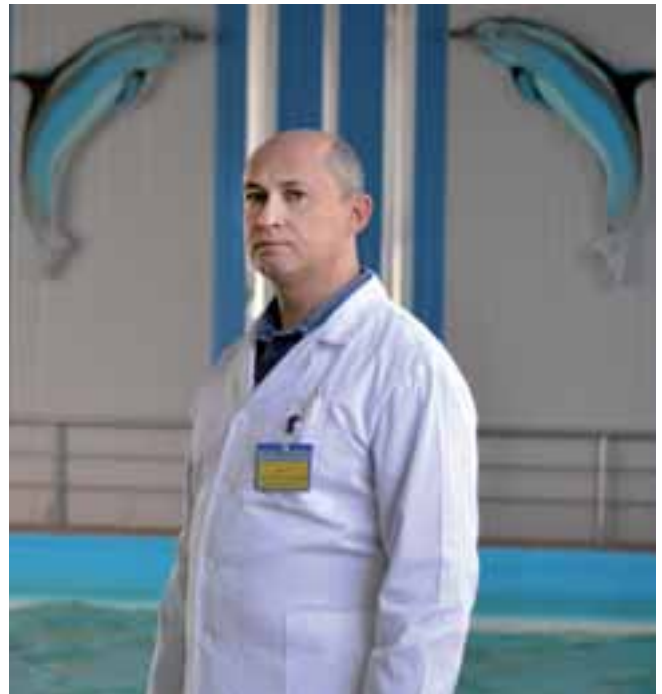
Під час іпотерапії бійці у невимушеній обстановці спілкуються із тваринами, доглядають їх та частують морквою та сушками, вчаться надягати спорядження. Це така своєрідна релаксація

Петро Мех, начальник лікувально-діагностичного відділу Центру медичної реабілітації та санаторного лікування МО України «Пуца-Водиця»: «Невдовзі з пацієнтами будуть займатися ерготерапевти, які навчатимуть елементарних дій: включати світло, брати виделку, гортати сторінки»

борги із 95-ї аеромобільної бригади. «У них серйозні травми голови. Вони в нас відновлюються, приїждять кожен тиждень з Ірпінського госпіталю. Мають важкі поранення, проте покращення вже бачимо», – говорить Анна Гастинщикова.

Значні покращення є і від арттерапії. Волонтер Ганна Чорнобай показує три картини, які написав один з бійців – Олександр. За кольоровою гамою вони дуже різняться між собою. Перша – в темно-синіх, сірих та фіолетових кольорах, навіває смуток та страх, друга – світліша, а остання – яскрава, сповнена оптимізму.

Досить неординарний випадок трапився із 33-річним Русланом Руденком. На додачу до серйозної черепно-мозкової травми і контузії біля Станиці Луганської воїн дістав жаклиний психологічний розлад. Лікарі витягли чоловіка з того світу, але нині його світосприйняття на рівні

10-річної дитини. Коли взяв пензель та фарбу, намалював дві смуги: вгорі блакитну – небо, а під нею жовту – житнє поле. Потім занурив пензель у червону фарбу і бризкнув на картину, вийшли краплі крові. На запитання Марини Рябенко, яка займається із військовими художньою майстерністю, що це, він відповів, що маки. Звичайно, всі почали відволікати чоловіка від спогадів, які навіяла йому творчість, і разом почали малювати квіти.

Марина каже, що під час написання картин на 2,5 години ви відволікаєтесь і думаєте про техніку, кольори, як передати побачене на полотні. І це, так би мовити, вималювання із себе чогось

негативного.

Це не просто картинка. Адже на початку роботи воїнів похмурі – їхні почуття виливаються у

творах. Потім іде позитивна динаміка.

Бійці, здебільшого, вибирають пейзажі та морські мотиви. А ще їх надихає робота влітку на пляжі. Бо там одразу ж влаштовують аукціон для відпочивальників. Кошти ідуть на нагальні потреби. Підбадьорює їх і те, що картинами захоплюються та просто кажуть приємні слова. «Одну картину виставили в Internet, – розповідає Марина. – Її побачили організатори мистецького конкурсу, які підбирали творчі роботи для представлення України в Італії. Картина нашого бійця припала їм до душі. За кордоном її презентував Святослав Вакарчук. Це значна подія для художника-початківця».

Анексія Криму позначилася на реабілітації воїнів.

Унікальні бази були в Саках та Євпаторії. Тепер потрібні нові, але часу обмаль

Військова оздоровниця, яка на сьогодні є однією з потужних щодо реабілітації, розташована в Пуці-Водиці. Та й тут пробле-

ми: немає можливості приймати пацієнтів із важкими випадками через відсутність відповідного обладнання, а інваліди на візках просто не в змозі заїхати в корпус: немає з'їздів і вузькі дверні прорізи не дозволяють цього зробити. Немає і штатного психолога.

А їм дуже потрібна увага, спілкування, щоб їхніми справами цікавилися. «Після стресовий синдром – основний, на який не можна не звертати увагу. З ними спілкуватися потрібно фактично тричі на день, слід і до їдальні зайти, і на процедури. Причому в них 33 рази треба запитати, що трапилося, і тільки тоді почнуть довіряти і ділитися думками», – розповідає Юрій Кляцький, заступник директора центру з лікувально-профілактичної роботи. Лікарі розуміють, що потрібно як ніколи приділяти пацієнтам увагу, більше з ними спілкуватися, цікавитися їхніми справами.

Сюди, в передмістя Києва, приїжджають бійці із різними діагнозами. Найбільший відсоток – 27% – із захворюваннями серцево-судинної системи, із посттравматичним синдромом 20%, точніше кожен п'ятий.

Цю біду намагаються подолати і психологи з антикризового центру Міноборони, і психологи-волонтери. Серед них практикуючий психоаналітик Наталя Суворова. Вона каже, що в роботі з бійцями правильніше і краще бачити в них звичайних людей. «Перші слова, які я їм кажу: з вами все гаразд, у вас нормальна реакція на ненормальну подію. Хлопці, які звідти повернулися, насправді в екстремальних умовах приймали правильні рішення, – говорить Наталя, – це риса, притаманна талановитому фахівцю, наприклад, кризовому менеджеру. Ці потаємні таланти потрібно в собі розвивати. Я під-

штовхую їх, щоб вони йшли назустріч своїм бажанням, тоді швидше настає душевний спокій».

У центрі вирішили створити приміщення для проведення сеансів з психологічного розвантаження. «Там будуть застосовані аудіовізуальні методики, буде можливість відтворення реальних умов. Наприклад, коли сідаєш у тролейбус, а там натовп, щось хитнулося, у бійців ці буденні речі викликають неадекватну реакцію, принаймні страх. Щоб вони не падали посередині вулиці, якщо раптом десь пролунає різкий звук», – каже начальник санаторію Валентин Лисенко. Паралельно їм надають і юридичну консультацію. Зокрема, куди звернутися для того, щоб потім мати змогу отримувати путівки, як оформити належні документи тощо.

За 9 місяців тут побувало понад 400 бійців. Були і унікальні випадки. 28-річного Анатолія Косюка до Пущі-Водиці привезли лежачим. Після поранення хлопця оперували в дніпропетровській лікарні імені Мечникова – витягли 2 осколки з грудного та поперекового відділів. Потім перевезли до Києва, та відновний курс у столичному реабілітаційному центрі не допоміг. «А в нас він став на ноги, – радіє своїм досягненням масажист-реабілітолог Тарас Троненко, – наприкінці лікування сам перейшов на тростину, почав плавати в басейні». А ось інший випадок із прооперованим бійцем, в якого через поранення – розірвані зв'язки плечового суглоба. До цього лікувався в шпиталях у Дніпропетровську, Алчевську, Ірпені, Житомирі. Осколок вилучили, але руку підняти так і не міг. «Приїхав сюди, почав займатися, лише 2 дні минуло, а результати є. Відводити руку важко, є біль, але наш результат – 90 градусів. Поки що працюємо без ваги, потім будемо додавати», –

продовжує розмову Тарас Трошенко. Звичайно, це комплексна робота багатьох лікарів. Але запорука успіху не лише в правильно підібраній методиці та відповідному курсі, головне налаштувати пацієнта на одужання, не відбити в нього бажання здійснити ривок, такий, як зробив Анатолій Косюк.

Загалом база центру реабілітації досить потужна. Пацієнти та відпочивальники отримують широкий спектр водних, озокеритових та грязьових процедур. Акцент зроблено на лікуванні системи крово-обігу та нервової системи, опорно-рухового апарату. Війна внесла свої корективи і в роботу закладу. Тож керівництво вирішило придбати апарат для підводного витягування хребта. У воді м'язова система розслабляється, а під п'єдестал, на якому сидить пацієнт, нагнітають повітря, утворюється повітряна подушка. Потім повітря починають стравлювати. Верхня частина тулуба при цьому закріплена у витяжці, тіло опускається у воду, делікатно, під власною вагою відбувається вирівнювання.

Для відновлення здоров'я бійців медики застосовують і мікромасаж. Півтори атмосфери стиснутого повітря струменем спрямовують на визначену ділянку тіла. «Рецептори починають діяти. Наприклад, обробляєм неушкоджену ногу. Обробка рефлекторна, тож іде імпульс і на іншу кінцівку. Таким чином вона починає відчувати дію ззовні», – ділиться досвідом начальника лікувально-діагностичного відділу Петро Мех.

Українські воїни в зоні АТО, особливо в зимовий період, носять на собі близько 15 кілограмів додаткової ваги – бушлати, бронежилети, автомати тощо. Відбувається декомпресія хребта. Тож при поверненні з району бойових дій кожен воїн потре-

Конструкція біонічного екзоскелета оснащена механізмом зворотного зв'язку. Система аналізує дані про нервові імпульси та визначає наскільки усвідомленим був рух пацієнта

бує комплексу процедур із розвантаження хребта. До речі, у Франції, кожен, хто побував у таких умовах, обов'язково проходить триденний курс незалежно від того відчуває він дискомфорт чи ні.

Новий біонічний екзоскелет викликав фурор серед медиків та науковців

Команда винахідників Каліфорнійського університету випробувала конструкцію, застосування якої не потребує проведення хірургічного втручання для інтеграції її з нервовою системою пацієнта. Повністю паралізована людина може ходити, а потім поступово відновлювати функції кінцівок. Цією розробкою зацікавилися й українські вчені. Тут, на базі військового санаторію, ось уже три місяці працює лабораторія. Лікар-реабілітолог Олег Горбунов намагається впровадити ці ноу-хау в

практику. «Ми працюємо за такою програмою: застосовуємо тривалий курс реабілітації і вчимо ходити. Спочатку за допомогою екзоскелетона, далі за програмою вправ – самостійно», – ділиться досвідом науковець.

Як правило, після травми пацієнт слабкий, тому перший крок – розвантаження м'язів. Далі – електростимуляція. Тобто людина робить зусилля, а в цей час посилюється технічний імпульс на кінцівку. Це не лише посилює імпульсну передачу з головного мозку, а й відбувається дія на м'яз, який потім краще скорочується. Перспектива в цієї методики є, тож лікарі покладають на неї чималі сподівання.

Чужої біди не буває... Кожен докладає зусиль: хтось в міру професійної діяльності, хтось за покликом серця. І найбільша для них винагорода – усмішки бійців і звичайне слово – «дякую»...

Галина ЖОЛТІКОВА

Ця авіакатастрофа стала другою за кількістю загиблих в історії авіації після 11 вересня 2001 року. Вона увійшла в десятку найбільших за всю світову історію та є найбільшою у XXI столітті на пострадянському просторі. Ракета, випущена з російського зенітного ракетного комплексу «Бук М-1» з території, підконтрольної терористам на Донбасі, забрала життя майже трьохсот пасажирів малайзійського літака «Боїнг-777», що здійснював рейс за маршрутом Амстердам (Нідерланди) – Куала-Лумпур (Малайзія). Світ досі не може оговтатися від цинізму та жорстокості, з якими планувалося та здійснювалося це масове вбивство

БРЕХНЯ НЕ МОЖЕ ЖИТИ ВІЧНО

«Красиво сбили хунтовский самолет, правда?» – захоплено коментує на відео появу в небі над Торезом густого чорного диму місцевий хлопчик. «Красота-а-а!», – протяжно і з задоволенням відповідає йому хтось із дорослих. Наступні хвилини свідки трагедії буквально прозріли: коли вони наблизилися до місця падіння уламків, то побачили, що нічого гарного і захопливого в масовій смерті людей немає. Серед розкиданих речей та понівечених тіл виявилось чимало загиблих дітей. Ще вчора вони, як і той місцевий хлопчик, жили звичним життям, навіть не підозрюючи, що насолоджують-

ся його останніми хвилинами. Катастрофа «Боїнга-777» над Донбасом забрала життя 298 невинних жертв, серед яких жінки і 80 неповнолітніх дітей. Того дня загинули громадяни 10 держав. Без перебільшення, всесвітня трагедія. Але за жакхливий злочин досі ніхто не покараний. Де шукати вбивць, хто і навіщо віддав нелюдський наказ? На ці та багато інших запитань досі чекають відповіді родини загиблих.

17 липня 2014 року. Аеропорт «Схіпгол», місто Амстердам. Саме звідси вирушив у свій останній рейс малайзійський літак. За іронією долі, саме цього

дня 17 років тому крилата машина піднялася в повітря вперше. Ніхто й припустити не міг, що її останній політ трагічно обірветься над українським Донбасом фактично в «день народження».

З перших же годин після катастрофи озброєні до зубів бойовики ДНР взяли територію падіння під охорону. Вони всіма силами заважали встановленню справжньої причини падіння літака. Відео мародерства, що з'явилося в Інтернеті, приголомшило весь світ: сепаратисти і місцеві жителі збирають серед палаючих і димлячих уламків «здобич».

МН-17

– Я не підкоряюся вашому Києву, – викрикує один з ватажків бойовиків офіційним представникам української влади, які намагаються пройти на місце падіння літака. – Тут виконуйте мої розпорядження.

За лічені години терористи підтягнули до місця катастрофи додаткові сили, навіть бронетехніку, артилерію, виставили блокпости, а також замінували навколишню територію.

Кілька діб вони не підпускали до уламків літака не лише експертів, а й іноземну пошукову місію. Олександр Ходаковський,

**Зліт:
10:15 UTC**

Нідерланди

Німеччина

Польща

Україна

• Київ

Донецьк
**Останній контакт:
14:15 UTC**

Крим

Росія

один із лідерів бойовиків, віддав своїм бандитам наказ: «Все, що знайдете, забирайте, щоб не потрапило стороннім в руки: ОБСЄ та іншим...» Знищуючи докази, сепаратисти вдалися до нелюдського вчинку: вони не дозволяли забрати тіла загиблих з 30-градусної літньої спеки.

Незабаром у наших спецслужб з'явилось пояснення такої надсекретності і затягування із допуском іноземної комісії.

– Ми маємо інформацію про те, що деякі уламки літака вивозили в Росію, – коментував тоді подію начальник Головного слідчого управління Служби безпеки

України Василь Вовк. – Там з ними проводили відповідні зміни. Зокрема, стріляли, аби приховати справжні сліди й навести слідство на хибний шлях. Потім ці рештки доставляли назад. Ми ж насамперед були зацікавлені об'єктивно з'ясувати всі причини трагедії, тож відразу відкрили провадження за статтею 258 Кримінального кодексу України «Терористичний акт». І хоча проросійським бойовикам не звикати до людських смертей, мені здається, вони тоді також були шоковані тим, що накоїли.

Про шоківний стан сепаратистів свідчать перехоплені СБУ переговори, де їхні ватажки доповідали своїм російським кураторам про наявність на місці катастрофи цивільних осіб, велику кількість уламків і про те, що встежити за всіма частинами лі-

Відео мародерства, що з'явилося в Інтернеті, приголомшило весь світ: сепаратисти і місцеві жителі збирають серед палаючих і димлячих уламків «здобич»

така дуже важко, оскільки вони порозлітались врізнобіч та у двори місцевих мешканців. Така реакція цілком зрозуміла, адже за одною із версій слідства, вони збиралися поцілити не в малайзійський «Боїнг-777», а в український військово-транспортний літак Ан-26. Саме його нібито знищенням швидко похвалився на своїй сторінці в соціальній мережі тодішній так званий міністр оборони

«ДНР» Ігор Стрелков-Гіркин: «В районе Тореза только что сбили самолёт Ан-26, валяется где-то за шахтой «Прогресс». Предупреждали же, не летать в «нашем небе». У своей традиционной зловещей манере поспешив «порадовать» подією і сумнозвісний російський телеканал «Лайф нюз». Але щойно стало зрозуміло, що бойовики насправді збили цивільний літак, сюжет почали видаляти з Інтернету.

– Того фатального дня наш Ан-26 дійсно мав вилетіти в зону проведення АТО з десанниками на борту, – підтверджує версію колишній заступник начальника Генерального штабу ЗС України, військовий експерт, генерал-лейтенант запасу Ігор Романенко. – Напередодні цю інформацію встиг передати сепаратистам російський агент. Зважаючи на це, рейс відмінили, агента затримали, але інформація керівництву так званих республік вже надійшла.

Стрільба по українських літаках і вертольотах на той час стала для бойовиків звичною справою. Вони ніби влаштовували на них полювання: висота ураження цілей постійно зростала. Старами радянськими переносни-

Слідчі з Нідерландів особливу увагу приділили відеодоказам і показанням свідків про пересування населеними пунктами Донбасу автомобільного тягача «Volvo» з установкою «Бук М-1» на напівпричепі

ми зенітними ракетними комплексами, зенітними кулеметами або гарматами сепаратисти могли знищувати їх на висоті до 3-х кілометрів. Згодом почали застосовувати новітню російську зброю. Одним із таких, прикладом, був переносний зенітний ракетний комплекс «Верб», здатний уражати цілі на висоті до 6 кілометрів. Саме ним напередодні поцілили в наш Ан-24.

Загалом до 17 липня минулого року терористи збили близько десятка наших літальних апаратів. Їхній перелік мав поповнитися й черговим Ан-26. Але кремлівські «стратегі», очевидно, мали більш далекосяжні плани. Про них, радше, знали лише «високообрані» російські керівники. Рядові ж сепаратисти та їхні командири виступали в ролі засобів досягнення мети.

Усі крапки над «і» розставив тодішній голова Служби безпеки України Валентин Наливайченко. Він оголосив дійсно сенсаційну новину: військові найманці й терористи з Російської Федерації планували вчинити терористичний акт не проти малайзійського «Боїнга-777», а проти пасажирського літака російського «Аерофлоту», який зі 180 пасажирами на борту слідував рейсом AFL 2974 «Москва – Ларнак». Цю катастрофу керівництво Росії планувало використати як привід для повномасштабного вторгнення в Україну. Про рівень цинізму говорити, як бачимо, зайве.

Маршрути малайзійського і російського бортів того дня дійсно пролягали над Україною. Вони перетиналися о 16 годині 9 хвилин в районі села Новомиколаївка. Характеристики польоту були майже однакові: малайзійський летів на висоті 10 тис. м зі швидкістю 909 км/год, а російський – на висоті 10,6 тис. зі швидкістю 768 км/год. Здійснити повітряну розправу терористам завадило банальне незнання географії українського Донбасу.

Серед розкиданих речей та понівечених тіл виявилось чимало загиблих дітей. Ще вчора вони жили звичним життям, навіть не підозрюючи про те, що насолоджуються останніми його хвилинами. Катастрофа «Боїнга-777» над Донбасом забрала життя 298 невинних жертв, серед яких жінки і 80 неповнолітніх дітей. Того дня загинули громадяни 10 держав

Річ у тому, що згідно із задумкою терористів «Бук М-1» мав розміщуватися в районі населеного пункту Первомайське, що за 20 км західніше від Донецька і ближче до лінії розмежування з силами АТО.

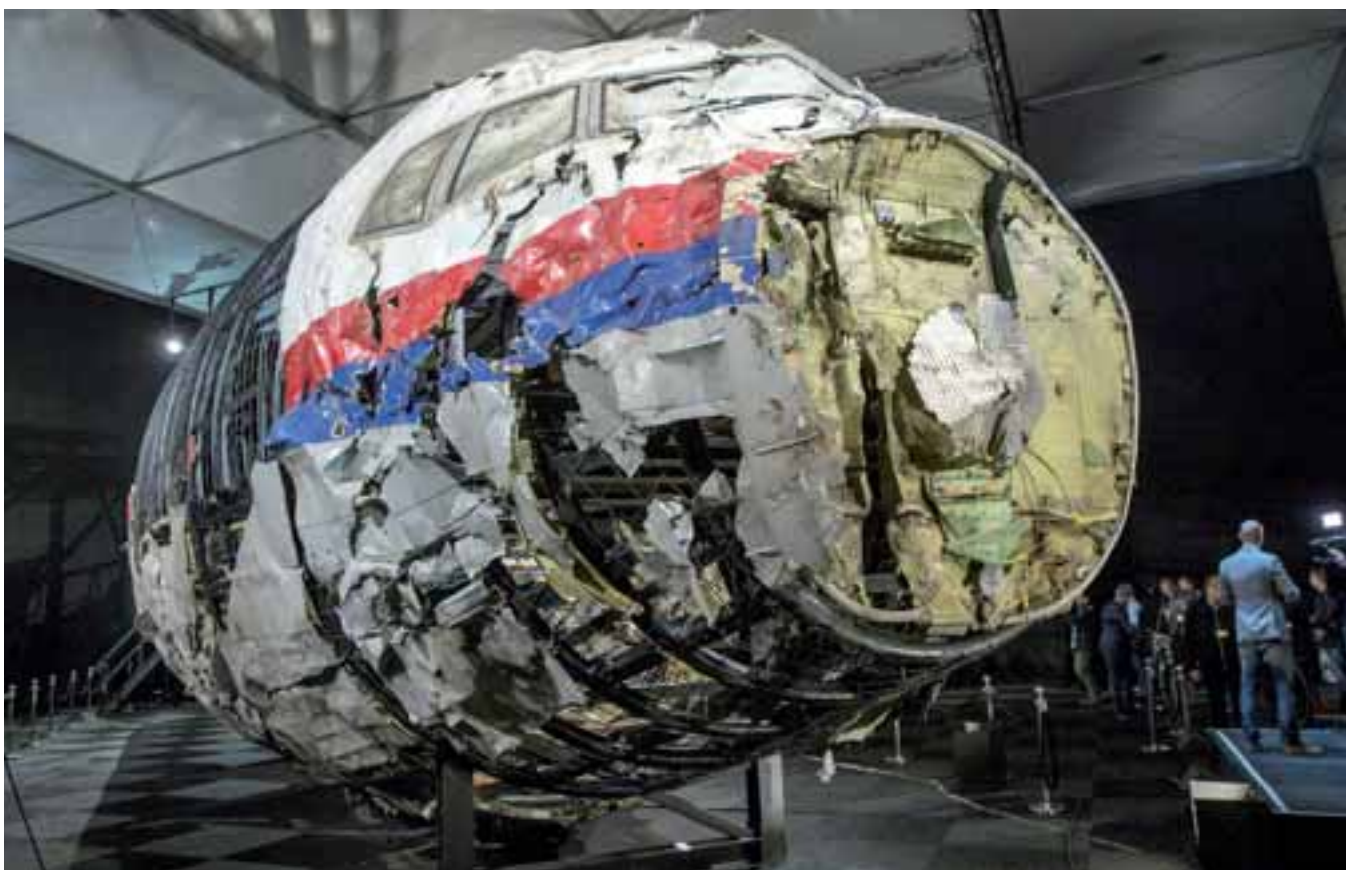
Це підтверджують перехоплені дані їхнього радіообміну. Саме над цією територією проходив маршрут літака «Аерофлоту». І якби комплекс розташували саме в цьому районі, то уникнути трагедії російському повітряному судну навряд чи вдалося б. Очевидно, він мав би

впасти на територію, контролювану Збройними Силами України. Але за 70 кілометрів східніше обласного центру є ще одне Первомайське. Саме туди російські найманці й відправили злощасний «Бук М-1» і саме там пролягав курс «Боїнга-777».

Версію, звичайно, можна піддати сумніву. Але відповідно до розкладу аеропорту, саме 16 і 17 липня російський пасажирський літак чомусь слідував на Кіпр не таким, як зазвичай, курсом. Борт наче навмисне підставляли під ймовірний обстріл.

Похоронна процесія з тілами загиблих у Нідерландах

Рада безпеки Нідерландів та міжнародна група експертів, яка проводить розслідування причин катастрофи «Боїнга-777» «Малайзійських авіаліній» на Сході України, дійшла висновку, що лайнер 17 липня 2014 року був збитий ракетою ЗРК «Бук»

Російська сторона не сприймає будь-яких доказів своєї вини, пропихуючи версію про те, що малайзійський літак збив український Су-25. Але чи так це насправді? У цьому зв'язку варто навести заяву нідерландського прокурора і координатора слідства щодо збитого «Боїнга-777» Фреда Вестербеке. Адже саме постраждала сторона зацікавлена в якомога об'єктивнішому розслідуванні катастрофи. У своїх інтерв'ю засобам масової інформації він неодноразово заявляв, що слідчі вважають найбільш достовірною версію про знищення літака системою протиповітряної оборони «Бук».

– Це не єдина правдоподібна версія нашого розслідування, але вона – найдостовірніша, – прокоментував він хід слідства. – Ми починали роботу з вивчення всіх можливих версій катастрофи МН-17. Найперша – теракт всередині літака. Нині вона вик-

лючена. Ще дві – атака з повітря або з землі.

Протягом року слідчі з Нідерландів вивчили і накопичили величезний масив інформації з різних джерел, також і секретних. Особливу увагу приділяли відеодоказам і показанням свідків про пересування населеними пунктами Донбасу автомобільного тягача «Volvo» з установкою «Бук М-1» на напівпричепі. Тож очевидно, що виявлення саме російського сліду в катастрофі не є самоціллю слідства. Натомість бурхлива фантазія російських пропагандистів подає розвиток подій саме так.

Тим часом уже доведено, що в ніч з 16 на 17 липня тягач дійсно перевозив зенітний ракетний комплекс, рухаючись у напрямку Донецька. Його пересування підтвердили небайдужі жителі Тореза, Сніжного та інших населених пунктів. А за кілька годин вони бачили вертикальний

слід, який стрімко здійснювався вгору. Політ ракети комусь вдалося навіть зафіксувати на відео і сфотографувати.

Того дня жителі сіл Петропавлівка, Грабове та Розсипне спочатку почули в небі незнайоме гудіння. Незабаром у їхні двори і на прилеглу територію почали падати невідомі предмети. Місцеві зробили припущення, що це могли бути рештки військового літака, але при більш детальному огляді місць падіння побачили цивільні речі, їжу, дитячі іграшки, книжки, документи... Потім знайшли понівечені тіла. Із збитим військовим літаком картина якось не поєднувалася.

Саме це і грало не на користь кремлівських кураторів так званої «ДНР». Тож у ті дні російська пропаганда активно розкручувала версію про те, що малайзійський «Боїнг-777» був збитий українським Су-25. Аби надати правдивості цій версії, росіяни навіть

знайшли перебіжчика з однієї з наших військових частин. Він нібито назвав навіть прізвище пілота, якому доручили завдання і вказав марку ракети, підвішену в боєкомплект. Але, як стверджує генерал-лейтенант запасу Ігор Романенко, всі наявні в Україні ракети Р-60 класу «повітря-повітря» в той час зберігалися на складах у небоєготовому стані.

Навіть якщо припустити існування ракет, то використати їх проти літака, що летить на висоті понад 10 тис. метрів, технічно неможливо. Адже тактико-технічні характеристики Су-25 дозволяють лише на короткий час піднятися на висоту близько 6-7 тис. м. Як у таких умовах можна виявити ціль, що перебуває вище ще на кілька тисяч і, до того ж навести на неї ракету, залишається загадкою.

Ще один факт не на користь цієї версії – характер пошкоджень «Боїнга-777». За твердженнями фахівців, Р-60 залишає рвані дірки діаметром більше 120 міліметрів. У той же час ракета, випущена з «Бука», детонує в безпосередній близькості від цілі, а ураження завдається вибуховою хвилею з величезною кількістю дрібної шрапнелі. До того ж один штурмовик не може фізично знищити великий літак, навіть якщо здійснить два пуски ракет.

Тоді б пілоти встигли б доповісти диспетчеру про атаку і пошкодження. Утім слідча комісія Нідерландів повідомила, що за переговорами екіпажу, записаними «чорними скриньками», можна дійти висновку про відсутність жодних підозр щодо ймовірної атаки на повітряне судно та миттєву смерть усіх, хто перебував на борту.

Неспростовні докази в цій справі зібрала й Служба безпеки України. Її фахівці також дійшли висновку, що пасажирський літак був збитий зенітним ракетним комплексом «Бук М-1». Але звідки в бойовиків з'явилася ця система? Адже для роботи на ній потрібні спеціальні знання та навички. Виявляється, смертоносну установку завезли з Росії, через пункт пропуску «Північний». Цю інформацію встановила наша контррозвідка. А міжнародна дослідна група «Belligcat» довела, що система належить 53-й зенітно-ракетній бригаді, дислокованій біля Курська.

Її пересування українською територією координували бойовики з позивними «Оріон» та «Хмурий» – співробітники спецслужб Російської Федерації. Близько опівночі 17 липня 2014 року тягач із завантаженим на нього ЗРК перебував поблизу населеного пункту Північний. Ці-

єї ж ночі він прослідував у Донецьк. Звідти – через Макіївку, Зугрес, Торез – у Сніжне. Тамешні місцеві мешканці бачили комплекс близько опівдня. Там він пересувався вже своїм ходом. Перехоплені радіопереговори бойовиків свідчать, що ЗРК «Бук М-1» прибув в Україну разом з екіпажем, який незабаром мав його застосувати.

Коли кремлівська влада зрозуміла, що відкрутитися від причетності до трагедії їй не вдасться, вона зробила чергову відчайдушну спробу відвести слідство в бік, а громадську думку подалі від правди. Російський концерн ППО «Алмаз-Антей» влаштував помпезну презентацію власного бачення катастрофи. Повна її версія загалом становить 53 слайди. А загальний висновок такий: «Якщо «Боїнг-777» і був збитий за допомогою зенітної системи, то це може бути тільки ракета 9М38М1 комплексу «Бук-М1». Виробництво цих ракет в Росії завершилося ще 1999 року, тобто за три роки до створення концерну».

Фактично цим Росія визнала свою причетність до авіакатастрофи. Але за давньою звичкою традиційно намагається знайти цапа-відбувайла. Світове співтовариство тим часом чекає на логічне завершення цієї історії – коли покарані будуть не лише ті, хто натискав кнопку «пуск», а й ті, хто планував цинічне масове вбивство невинних людей.

P.S.: На засіданні Ради Безпеки ООН, де вирішувалося питання про створення міжнародного трибуналу щодо розслідування авіакатастрофи рейсу «МН17», Росія наклала вето. РФ була єдиною країною, представник якої проголосував проти створення трибуналу: 11 підтримали цю ініціативу, ще три (Китай, Ангола і Венесуела) – утрималися. Цими діями влада Кремля вкотре зізналася у причетності до злочину.

Сергій БАСАРАБ

Як зіграє сирійська карта Путіна?

Останні події в Сирії привертають неабияку увагу засобів масової інформації. І це зрозуміло, адже до них причетна Російська Федерація, яка ось уже півтора року не залишає у спокої український Донбас. Та насправді далеко не всі пересічні громадяни знають про особливості сирійського конфлікту, як і про історію цієї країни загалом. Тож спробуємо заповнити цю прогалину

З демократією не склалося

Свою формальну незалежність як республіки Сирія здобула 1946 року. Остаточне формування країни завершилося в березні 1949-го в результаті двох військових переворотів. Але протягом декількох наступних років країна все ще здрига-

лася від путчів, у яких брали участь і впливові політики, і люди в погонах. У листопаді 1970 року владу в Сирії захопив тодішній міністр оборони генерал Хафез Аль Асад. Він одноосібно оголосив себе президентом країни і залишався на цій посаді аж до своєї смерті в 2000-му.

Нинішній президент країни Башар Асад отримав владу у спадок. Його разом із дружиною Астмою Аль Асад (сунітка із західною освітою), населення сприймало як перспективних осіб для впровадження у країні демократичних перетворень. Упродовж 2000 та 2001 років на-

віль відбувалися певні політичні дебати. Але так звана «Дамаська весна» раптово скінчилася в серпні 2001 року. Згодом розпочався тиск на опозицію, держава перейшла до репресивно-авторитарного стилю управління.

Низка неврожаїв 2007-2011 років критично знизила рівень життя, особливо арабів-сунітів, які мешкали у віддалених районах на півночі країни. Саме економічні негаразди на тлі нездатності влади Асада вирішити критичні проблеми різних верств населення спровокували виступи невдоволених. Активна фаза збройного конфлікту в Сирії розпочалася 15 березня 2011 року з антиурядових демонстрацій на хвилі «Арабської весни» і переросла у громадянську війну в 2012-му.

Важливим чинником провокування безпорядків стала перемога опозиції в Єгипті, а також заворушення в Тунісі та Алжирі. Натхненні поваленням правлячих диктатур сирійські повстанці намагалися будь-що змістити свого президента. Вони плекали надію на швидку та безкровну перемогу над режимом Башара Асада, завершення ери очолюваної ним партії «Баас» (партія арабського соціалістичного відродження, традиційно підтримувана СРСР та Російською Федерацією), а також на безумовну підтримку з боку США та їхніх союзників.

Спочатку президент Сирії демонстрував готовність до діалогу і навіть оголосив про відставку чинного уряду. Він також пообіцяв скасувати закони, спрямовані на заборону інших політичних партій, та зупинити переслідування політичних опонентів. У релігійній складовій Башар Асад пішов назустріч курдській меншині країни, включивши їхнє свято Noruz (новий рік) до переліку національних.

Вдавалася влада Сирії й до спірних кроків. З одного боку, прийняла рішення про розпуск

Вищого суду державної безпеки, який використовувався переважно для покарання незгодних осіб, а з другого – ввела норму закону про обов'язкову згоду уряду на проведення публічних акцій, зокрема й протестних. Такі контрверсійні кроки та масові репресії з численними людськими жертвами призвели до того, що кількомісячні протести і рух за зміни переросли в озброєне опозиційне повстання.

Оскільки протести не припинялися, для їхнього придушення сирійський уряд почав застосовувати танки та регулярні військові формування, зокрема снайперів. В особливо неспокійних областях перекирили воду та електроенергію. Сили безпеки країни конфіскували борошно та продукти харчування. Армія взяла в облогу міста Дару, Думу, Баніяс, Хаму, Хомс, Халеб, Тель-Калях, Ідліб, Ар-Растан, Джиср-аш-Шугур, Дейр-ез-Зор, Латакію. Солдатів, які відмовилися відкривати вогонь по демонстрантах, стратили. У розв'язанні

конфлікту сирійський уряд звинуватив «озброєні банди». Тим часом опозиційно налаштовані військовослужбовці та цивільні противники режиму Асада об'єдналися в Сирійську вільну армію (СВА).

Наприкінці 2011 року повстанці встановили контроль над кількома містечками та селами в провінції Ідліб. У січні 2012-го СВА вперше встановила контроль над містом Забадані у провінції Ріф-Дімашк.

Не можна говорити про те, що міжнародні та регіональні організації самоусунулися від вирішення конфлікту. Ліга арабських держав протягом 2011-2012 років докладала значних зусиль для стабілізації ситуації та вирішення конфлікту мирним шляхом. Зокрема, була створена та працювала на лінії бойового зіткнення спеціальна моніторингова місія. На жаль, через намагання урядових військ втрутитися в діяльність спостерігачів її робота видалася неефективною.

2001 року режим Б.Асада перейшов до репресивно-авторитарного стилю управління

Мирні сирійці постали перед вибором: залишитися в країні й загинути або обрати втечу як порятунку

Найбільший табір для біженців з Сирії в Йорданії

Європа переживає найскладнішу міграційну кризу за всю свою історію

21 січня 2012 року повстанці захопили місто Думу поблизу Дамаська. СВА взяли під свій контроль дві третини Хомса, третього за розмірами міста країни. З кінця січня 2012 року опозиція контролює багато передмість Дамаська та більшу частину його сільських околиць.

З метою припинення вогню Організація Об'єднаних Націй призначила спеціального представника – колишнього генсека ООН Кофі Аннана, а також започаткувала в цій державі власну наглядову місію. Однак чергове загострення протистояння навесні-влітку 2012-го змусило його піти у відставку.

З метою інституційного затвердження опозиційного руху наприкінці цього ж року створили Національну коаліцію революційних та опозиційних сил Сирії, а в 2013-му – підрозділи Ісламського фронту, до яких увійшли радикально налаштовані представники сирійської опозиції. Зброю та військове обладнання отримують обидві сторони конфлікту. Опозиція – з Катару, Саудівської Аравії та Туреччини, а урядові війська – з Ірану, Росії та Лівану. Отже, конфлікт в Сирії часто сприймають як частину прихованої війни між сунітськими державами, такими як Саудівська Аравія, Туреччина і Катар, які підтримують сунітів під проводом опозиції, та Іраном і Хізбаллою (Ліван), що прихильні до проурядових сил алавітів (відгалуження у віросповіданні шиїтів).

Хай там як, у країні триває громадянська війна. Найбільш активними в ній є бойовики екстремістських угруповань «Ісламська держава» (ІДІЛ) та «Джебхат ан-Нусра». До складу урядових підрозділів переважно увійшли вірні президенту країни алавіти та шиїтська меншість (12% населення). А переважну більшість у повстанських військах становлять суніти (60% населення). За-

галом у протистояннях беруть участь 4 сторони: уряд, опозиція, Ісламська держава, сирійський Курдистан.

Влітку 2015 року підтверджена кількість жертв становило 230,6 тис. осіб, серед яких понад 300 дітей, 1,5 млн отримали поранення. Тисячі протестувальників опинилися за ґратами. 600 з них померли від катувань. В таких умовах мирні сирійці поставали перед вибором: залишитися в країні й загинути або обрати втечу як порятунок. Здебільшого люди обрали другий варіант, тож нині в Європі виникла найскладніша міграційна криза за всю її історію.

За час конфлікту понад 7,6 млн осіб залишили місця постійного проживання. 4 млн емігрували до Греції, Туреччини, Йорданії, Лівану та Єгипту. Мільйони жителів залишилися без даху над головою і не мають доступу до їжі та питної води.

Основні «гравці»

За таких обставин деякі країни розірвали офіційні відносини з урядом Асада. Серед них країни Перської затоки, Лівія, Туніс, Великобританія, Іспанія, Туреччина, США та Бельгія. Канада закрила візовий відділ, але залишила посольство в Дамаску.

Громадянська війна в Сирії спричинила протистояння і в Лівані. Більшість ліванських шіїтів підтримують режим Башара Асада, який належить до алавітів. А суніти Лівану підтримують сирійських повстанців.

Російська Федерація, КНДР та Венесуела надають фінансову, технічну і воєнну підтримку режиму Асада. А останнім часом Кремль для підтримки правлячого режиму застосував і авіацію. Поряд з Росією головними спонсорами сирійського уряду є Іран та Ірак. Сателіт Тегерана, ліванське угруповання Хізбалла, відіграє ключову роль у боях з джихадистами на заході Сирії.

США, Туреччина, Саудівська Аравія, Катар, Кувейт, Франція, Йорданія та Лівія підтримують опозицію. У серпні 2015 року президент США Барак Обама дав дозвіл на використання американських ВПС для захисту сирійських повстанців, які воюють як проти ІДІЛ, так і проти сил Асада. Ізраїль дотримується нейтральної позиції.

Росія направила свої військові підрозділи до Сирії та збирається розширити військову присутність у Латакії. Зокрема, поблизу аеропорту цього міста збройні сили РФ розташували житлові контейнери, розраховані на декілька сотень солдатів. Є також фотодокази того, як у серпні 2015 року російський військовий корабель «Николай Фильченков» проходив через Босфорську протоку. На його борту зафіксували багато російської бронетехніки. Імовірно, що судно прямувало до сирійського порту Тартус. Це перший випадок, коли російський військовий корабель відкрито пройшов повз Стамбул зі зброєю на борту.

З повітряним коридором для перекидання російського військового контингенту в Кремль виникли труднощі. Туреччина як потенційна країна для його надання Росією навіть не розглядалася. По-перше, вона є стороною конфлікту, по-друге, Анкара вже пішла на значні поступки, надавши дозвіл на прохід російського судна, щерть завантаженого зброєю, через Босфорську протоку.

Неочікуваний для Москви крок зробила слов'янська Болгарія, категорично відмовившись пропускати через свій повітряний простір російські транспортні літаки. Що спричинило таке рішення – тиск з боку НАТО або бажання Болгарії ще раз підтвердити свій статус незалежного суб'єкта системи міжнародних відносин – наразі невідомо.

Натомість допомогу Росії запропонував Іран. Кремль не засмутили ні чималий «гак», який мусять долати його літаки, ні приземлення на аеродромі

Кількість біженців з Сирії

За даними ООН, загальна кількість переселенців з Сирії – 4 млн 185 тис. осіб.

За перші дев'ять місяців 2015 року на території країн Євросоюзу вже прибули більше 710 тисяч мігрантів.

Латакії – якраз над територією ІДІЛ. Це дозволяє зробити припущення, що ініціатива створення ІДІЛ від самого початку погоджувалася Москвою.

Факти щодо надання Туреччиною морського проходу, а Іраном – повітряного коридору аж ніяк не могли залишитися поза увагою Вашингтона. Дуже й дуже сумнівно, що Білий дім так зневажливо ставиться до російської військової присутності на Близькому Сході, зокрема, в Сирії. Більш імовірним здається припущення, що Обама навмисне намагається залучити Путіна до участі в ще одній війні. Ресурсний тягар Росії на Сході України, економічні санкції, знижені ціни на енергоносії, участь Москви у ще одному збройному конфлікті можуть досить швидко поставити крапку в довгій історії підтримки Кремля власним народом. «Болівар не витримає двох» – чи не найулюбленіший вислів кремлівського керманіча.

Далі – більше. Нещодавно засоби масової інформації з посиленням на джерела в Пентагоні повідомили, що президент Росії віддав розпорядження розпочати будівництво великої військової бази в Сирії, розрахованої на, як мінімум, 1 тис. військовос-

лужбовців. Саме тому військову техніку та особовий склад 810-ї окремої бригади морської піхоти ЗС РФ, дислокованої в Севастополі, перекидають у Тартус на заході Сирії, де перебуває 720-й пункт матеріально-технічного забезпечення ВМФ РФ. Отже, Росія й надалі використовуватиме сирійську карту для отримання преференцій в межах «нормандської четвірки» та зняття економічних санкцій у короткостроковій перспективі.

Президент Франції Франсуа Олланд анонсував початок розвідувальних польотів над Сирією. За його словами, вони допоможуть дійти висновку, чи потрібно Франції завдавати авіаударів по цілях «Ісламської держави». Адже згідно з наявною інформацією, бойовики планують здійснити теракти в кількох країнах, також і у Франції.

Попри значний потік біженців з Північної Африки та країн Близького Сходу, Париж дуже виважено ставиться до можливості проведення наземної операції. Президент зазначив, що вона не планується. Водночас прем'єр-міністр Франції повідомив про готовність завдати авіаударів по території Сирії саме з метою вирішення міграційної кризи в Європі. На думку експертів, саме Франція є тією

слабкою ланкою, через яку росіяни впливатимуть на позицію США стосовно конфлікту на Сході України.

Білий дім закликав приєднатися до міжнародної коаліції, яка веде боротьбу проти «Ісламської держави», Узбекистан. За словами заступника помічника держсекретаря США по Центральній Азії Деніела Розенблюма, від цієї країни в коаліції чекають насамперед допомоги щодо припинення нелегального перетину бойовиками кордону. Узбекистан, як відомо, переважно мусульманська країна з населенням 31 млн осіб, що є стратегічним партнером НАТО в пострадянській Центральній Азії і надає допомогу США у війні проти руху «Талібан» в сусідньому Афганістані. На запит Вашингтона Ташкент поки що не дав офіційної відповіді.

Тим часом Вашингтон надав дозвіл на використання бойової авіації ВПС ЗС США для захисту сирійських повстанців від атак військ режиму Башара Асада. 12 серпня нинішнього року США завдали першого авіаудару по позиціях ІДІЛ з території Туреччини. Крім того, Сполучені Штати та їхні союзники завдали 36 ударів з повітря по бойовиках «Ісламської держави» в Іраку та Сирії.

Ні Вашингтон, ні Москва не зацікавлені в затягуванні сирійського конфлікту з огляду на те, що швидке врегулювання необхідне обом лідерам. Обамі – щоб увійти в історію хоча б з однією зовнішньополітичною перемогою, Путіну – для відновлення іміджу миротворця та захисту своїх союзників.

Протягом останніх 20 років Туреччина ставала дедалі більш ворожою до уряду Асада та сприяла консолідації опозиційних фракцій. Починаючи з травня 2012 року, деякі опозиційні сирійські бійці пройшли підготовку в тренувальних центрах

Жертвами війни за 2015 рік стали понад 300 дітей

Туреччини та отримали зброю від тамтешньої розвідки. Військове керівництво країни завершило технічні переговори з США щодо проведення спільної операції проти ІДІЛ та підписало відповідну угоду.

З огляду на значний потік біженців і, можливо, навіть екстремістів на територію Туреччини, Анкара буде зацікавлена в якнайшвидшому вирішенні конфлікту військовими та невійськовими методами. Враховуючи тісні історичні стосунки, а також статус Туреччини як стратегічного партнера Білого дому, Анкара радше стане на бік США, ніж Російської Федерації.

З ініціативою про врегулювання сирійської кризи виступила Ісламська Республіка Іран. Її представники запропонували розпочати переговори за участю США та Саудівської Аравії. Водночас президент Ірану Хасан Роухані в ході спільної прес-кон-

ференції зі своїм австрійським колегою Хайнцем Фішером, який прибув з візитом в Тегеран на початку вересня, зазначив, що першочерговим завданням є припинення кровопролиття, а не вирішення питання про передачу влади, як вважають у Вашингтоні та Ер-Ріяді. Крім того, Роухані висловив упевненість, що лише самі сирійці мають право визначати майбутнє своєї країни.

Одразу ж після цього Верховний керівник Ісламської революції та головний релігійний лідер Ірану аятола Алі Хаменеї заявив, що після завершення переговорів зі США про долю іранської ядерної програми Тегеран і Вашингтон не вестимуть жодних інших діалогів. Однак, враховуючи доволі стриману реакцію Білого дому на надання політичним керівництвом Ірану дозволу на використання національного повітряного простору для переве-

зень російського військового вантажу транспортними літаками, взаємовигідна співпраця між Вашингтоном та Тегераном очевидно продовжуватиметься в менш публічному та більш практичному форматі.

Стосовно ірансько-російських відносин в Тегерані чітко розуміють, що десятиріччя захмарних цін на газ і нафту пройшло повз Іран і сприяло добробуту і процвітанню Саудівської Аравії, Катару, Бахрейну, Кувейту та Арабських Еміратів. Своєю чергою Іран, маючи значний потенціал для економічного зростання, залишився осторонь розвитку сучасних технологій. І це – тільки завдяки Москві з її ядерними авантюрами. Отже, тепер влада країни намагатиметься відшкодувати збитки минулих років і вже заявляє про готовність до постачання в Європу своїх вуглеводнів. Привіт президенту Путіну!

Найбільш активними у громадянській війні в Сирії є бойовики екстремістських угруповань «Ісламська держава» та «Джебхат ан-Нусра»

Тож з одного боку, Тегеран намагається виграти час, необхідний для формування своєї позиції в умовах невизначеності та інших обмежень, а з другого – домагається максимальних преференцій для своєї ядерної програми. Цілком ймовірно, що Іран нейтрально поставиться до російської присутності в Сирії з огляду на зацікавленість в отриманні російського озброєння та військової техніки.

Наступна країна, на яку так чи інакше вплинув сирійський конфлікт, – Ізраїль. Перекидання російських військ до Сирії змусило ізраїльське військове командування внести поправки в плани своїх дій у цій країні. За словами генерал-майора запасу Амоса Гілада, радника міністра оборони Моше Яалона, на даний момент Ізраїль ще не має точної оцінки масштабів російської експансії. Розгортання лише розпочато. Наміри командування ЗС РФ також ще невідомі. На запитання, чи існує між Москвою та Тель-Авівом координація з сирійського питання, відставний генерал-майор відповів ствердно.

Генеральний директор міністерства оборони Ізраїлю з питань розвідки Рамі Бен-Барак торкнувся цього питання у промові на конференції у Герцлії. На його думку, метою російського втручання є не тільки підтримка Башара Асада, але й наміри підштовхнути міжнародну спільноту до створення більш дієвої коаліції проти «Ісламської держави». Він також заявив, що Ізраїлю доведеться враховувати фактор російської присутності в Сирії.

Водночас воєнно-політичне керівництво Ізраїлю дуже уважно відслідковуватиме позицію Ірану у врегулюванні сирійського конфлікту, аби не допустити зростання ролі Тегерана в регіоні та поширення його впливу на інші, менш незалежні країни.

Очевидно, ні Ізраїлю, ні США не подобається російська вій-

ськова присутність на території Сирії. Тож Тель-Авів намагатиметься переконати Вашингтон, Париж, Лондон і Анкару в доцільності виведення російських військ із Сирії. Саме в контексті обміну російської військової присутності в Сирії на визнання анексії Криму Російською Федерацією легітимним актом слід аналізувати контакти між Москвою й Тель-Авівом.

Чого очікувати далі?

Отже, чого чекати далі і які можливі варіанти розвитку ситуації?

1. Сценарій використання Сирії та замороження конфлікту. Очевидно, що чинний сирійський уряд на чолі з Башаром Асадом – важливий козир Путіна в міжнародній грі, яким він намагається вплинути на США, Саудівську Аравію, Великобританію, Францію та інших гравців. Досить ймовірно, що Кремль розглядає сирійське питання в контексті російсько-українського конфлікту. І питання має бути вирішено якомога швидше з огляду на значні російські ресурси, задіяні на Сході України, а також інші економічні чинники як у Росії, так і за її межами.

В обмін на усунення Асада від влади та виведення російського військового контингенту Путін може вимагати від Барака Обами (США) та Девіда Камерона (Великобританія) зняття санкцій та послаблення міжнародного тиску, від Франсуа Олланда (Франція) – більш поступливої позиції по Україні в межах «нор-

манської четвірки», від короля Салмана ібн Абдул-Азіза Аль Сауда (Саудівська Аравія) – зниження видобутку нафти та стабілізації ціни на неї, від Реджепа Тайіпа Ердогана (Туреччина) – більш поступливої позиції стосовно спільних енергетичних проектів та зниження негативної риторики Анкари стосовно анексії Криму.

Такий сценарій розрахований на короткострокову перспективу і можливість його реалізації має проявитися протягом кількох наступних тижнів.

2. Сценарій ескалації конфлікту. Росія нарощуватиме свою допомогу Сирії, попри міжнародні фактори, бо вважає, що прогрес у врегулюванні можливий, але спочатку ситуація на фронтах має змінитися на користь урядових сил.

Такий сценарій розрахований на середньострокову перспек-

тиву і є найбільш небезпечним для регіону. Водночас, з огляду на виснаження економіки Російської Федерації, залучення сил та засобів на Сході України, а також через незначну підтримку сирійської операції населенням РФ такий сценарій не вигідний Кремлю.

3. Сценарій продовження збройного протистояння з нарощуванням західної підтримки сирійської опозиції. Барак Обама створив можливість російського втручання, коли мінімізував зацікавленість США в результатах сирійської громадянської війни. Він відмовився запропонувати більше, ніж формальну допомогу прозахідним сирійцям, поступившись полем бою радикальним ісламістам та осі «Асад-Росія-Іран-Хізбалла».

Швидке усвідомлення слабкої позиції США, розширення коаліції на підтримку сирійської опозиції, а також можливий прихід до влади президента-республіканця зможе наростити західну присутність у Сирії. Такий сценарій розрахований, радше на довгострокову перспективу і вимагатиме від антиурядової коаліції значних ресурсних витрат. Крім того, під час реалізації такого сценарію не варто чекати, що потік біженців на Захід значно зменшиться.

Геннадій КОВАЛЕНКО

Склад російської авіагрупування в Сирії

Ситуацію, що склалася у Криму і на Сході України, не зовсім правильно називати кризою. Якщо й говорити про кризу – не лише системи забезпечення національної безпеки України, але й систем регіональної і глобальної безпеки, – то як про передумову, якою скористався Путін для агресії проти України та підризу існуючої системи світового порядку

«ЯК ЗМУСИТИ КРЕМЛЬ КАПІТУЛЮВАТИ»

Назва «гібридна війна», яку застосовують сьогодні багато експертів, не повною мірою розкриває сутність конфлікту Росії з Україною. Насправді це – широкий спектр конфліктів з використанням нетрадиційних, різнорідних сил і засобів у політичному, воєнному, інформаційному, економічному, енергетичному, гуманітарному просторах. Кожен з них треба характеризувати не стільки назвою «гібридний», скільки мірою і формою гібридності. Інші назви російсько-українського конфлікту – таємна чи прихована війна, війна керованого хаосу – також є умовно правильними, оскільки характеризують лише окремі його аспекти. Якщо ж говорити про гібридність воєн як специфіку сучасних міжнародних відносин, то вони проявляються не лише залученими силами і засобами, але і об'єктами впливу, стратегічними і тактичними цілями і наслідками. Сьогодні світ має справу саме з такими наслід-

ками – у вигляді масових соціально-політичних протестів, низки палаючих, «тліючих» і «заморожених» конфліктів, посилення ксенофобії, насильства, поширення міжнародного тероризму, а також спричинених ними багатомільйонних хвиль міграції.

У російсько-українському конфлікті політичні, економічні, енергетичні, інформаційні засоби використовуються майже повністю. Військові засоби Росія застосовує різноманітно, але обмежено – відповідно до потреби в досягненні тактичних цілей. Це і широке використання так званих «зелених чоловічків», «військових туристів та відпускників», проведення розвідувальної та диверсійно-підірвної діяльності невеликими спеціально підготовленими групами зі складу російських збройних сил. А ще – участь кадрових російських військових в організації побудови та застосування війська невизнаних республік, підкріплення його насту-

пальних дій силами російських регулярних військових частин, потоки «гуманітарної допомоги» з озброєнням, технікою, боеприпасами з російського «воєнторгу». В цій ситуації з боку України та міжнародного співтовариства не відпрацьована чітка технологія протидії прихованій агресії.

Відчуваючи приниження від програву в «холодній» війні, фантомний біль від розпаду СРСР, нездатність ефективно просувати свої неоімперські претензії в заведеному світопорядку, саме Росія кинула відкритий виклик міжнародним нормам, глобальним і регіональним центрам сили в особі США, ЄС, НАТО. Для цього країна-агресор обрала декілька найбільш слабких жертв (Грузію, Україну, Молдову, країни Балкан і Балтії). А ще представники РФ намагаються повернути на свій бік країни з авторитарними режимами правління, яким так само, як і Росії, загрожує загальна тенденція демократизації і лібералі-

зації, а в її межах – невдоволення народів результатами правління чинних режимів.

Заяви Росії стосовно того, що саме вона є об'єктом гібридної агресії Заходу, є не більше, ніж пропагандистський трюк. Дійсно, Заходу потрібен величезний ринок Росії, але не просто величезний, а з високою купівельною спроможністю, досягнення якої не поєднується з уявними спробами ослабити Росію. Так звані (на думку російських пропагандистів) підривні дії Заходу насправді якщо і спостерігаються, то вони пов'язані зі спробами ослабити не саму Росію, а її агресивну політику, та намаганням перевести цю політику у формат співпраці. Рівноправність і справедливості такої співпраці дійсно є проблематичними і мають бути предметом дискусій, переговорів, але не воєн.

Сучасна гібридна війна: головні виклики для країни-жертви

Одним із головних викликів для сторони-жертви сучасної гібридної війни є породжувана гібридністю невизначеність дій противника. Невідомо, яким буде час ударів, об'єкти, спектр сил і засобів, способи їхнього застосування. Для мінімізації

цього ефекту необхідним є впровадження принципово іншого кризового менеджменту, заснованого на аналізі етапів ескаляції конфліктів (поява передумов протиріч, загострення напруженості, конфлікт, його розв'язання та подолання наслідків).

Сучасні конфлікти мають однакові ознаки – в них поєднуються застосування стороною-агресором регулярних сил і зібраних у мережу так званих самоорганізованих утворень. Це вимагає від країни-жертви залучення до протидії не лише регулярних збройних сил та інших державних сил безпеки, але й створення таких структур, як «комітети пильності», народна самооборона, волонтерські організації, групи інформаційного спротиву. Позитивний приклад у цьому демонструють країни Балтії, які розглядають народну самооборону як сили не лише реагування, але й запобігання агресії.

Важливою умовою ефективності комплексної реакції на гібридну агресію є координація заходів за часом, результатами, виконавцями і ресурсами. Час перемир'я в умовах збройного конфлікту, що може бути використаний для дипломатичних переговорів, визначається співвідношенням наступального та оборонного потенціалів сторін на лінії зіткнення. Цей аспект, на

жаль, не привернув достатньої уваги під час вирішення питання про надання Україні країнами-союзниками оборонної зброї, яка є умовою забезпечення паритету сил і, відповідно, продовження терміну перемир'я. Досі недостатнім є і передовий оборонний потенціал НАТО, чим пояснюються спроби затягнути час переговорного процесу на лінії зіткнення Україна-Росія і не допустити його розширення до кордонів ЄС і НАТО.

Рішучість дій міжнародного співтовариства у відповідь на російську агресію обмежується не тільки недостатньо шанобливим ставленням до України, яка не є членом євроатлантичної системи колективної безпеки, і свого часу здала свою ядерну зброю в обмін на пусті обіцянки гарантувати її безпеку. Реакція Заходу є недостатньо рішучою та ефективною внаслідок особливих стосунків західних країн до Росії (а саме – страху спровокувати Путіна, небажання втратити російський ринок, побоювання критичного обмеження джерел енергоресурсів). Проте не враховується, що, володіючи стратегічною ініціативою, кремлівський керівник може спровокувати і самого себе, і Захід, майстерно застосовуючи дезінформацію, блеф і шантаж. Справжньою провокацією для Путіна може бути лише слабкість і нерішучість опонента. Своєю чергою нездатність сучасних західних інститутів швидко та ефективно, на базі чинних норм міжнародного права врегулювати конфлікти піддає сумніву самі ці норми і привабливість цих інститутів. А «необов'язковість» міжнародних домовленостей, зокрема Будапештського меморандуму, підриває основи процесу ядерного роззброєння, стимулюючи країни на придбання власних засобів стримування як єдиної гарантії безпеки.

Теперішній світовий порядок досяг межі ефективності у протидії міжнародним конфліктам і вимагає термінового перегляду.

Відчуваючи приниження від програшу в «холодній» війні, фантомний біль від розпаду СРСР, нездатність ефективно просувати свої неоімперські претензії в заведеному світопорядку, саме Росія кинула відкритий виклик міжнародним нормам, глобальним і регіональним центрам сили в особі США, ЄС, НАТО

Носіями нового світового порядку повинні стати коаліції зацікавлених у ньому суб'єктів – держав і міжнародних організацій. Внутрішніми критеріями можливості створення та ефективності коаліцій стануть близькість цінностей, несуперечливість інтересів і способів їхньої реалізації, позицій в оцінках загроз і способів протидії, наявність ресурсів і готовність до їхнього об'єднання і спільного використання.

Виклик для людства – процес глобалізації

Аналіз уроків російсько-українського та інших конфліктів, породжених процесами «кольорових революцій», «арабської весни», наводить на думку, що справжній вибух насильства та його наслідки зумовлені нічим не стриманим прискоренням процесів глобалізації. Сучасні глобальні мережі політичних, торговельних, господарських, інформаційних зв'язків – за умов лібералізації економічних відносин, взаємопроникнення економік і культур – дедалі більше перетворюються на ефективні засоби поширення не лише надбань людства, але й економічних, політичних, соціальних потрясінь, кризових явищ та їхніх наслідків. Світовий порядок дійшов межі, за якою побудована система норм міжнародних відносин виявляється неефективною – ані з погляду розвитку, ані з погляду забезпечення безпеки. Це є справжнім викликом для людства, кризою

системи міжнародних відносин і вимагає скоординованого докладання зусиль усіх прогресивних сил. У загальному вигляді це передбачає всебічну оцінку нових тенденцій, породжених ними джерел і каталізаторів проблем, слабких сторін наявної системи міжнародних відносин і причин, що гальмують її адаптацію до нових умов. Потрібно працювати над визначенням бажаного стану міжнародних відносин і перспективного вигляду міжнародних інститутів, норм і правил, що забезпечують такий стан, формуванням всебічно обґрунтованої «дорожньої карти» перебудови наявної системи з урахуванням можливих перешкод. До моменту реалізації бажаного стану світ і всі суб'єкти міжнародних відносин постійно перебуватимуть у процесі трансформації, відчуваючи нестабільність, труднощі і негаразди, пов'язані зі змінами, що відбуватимуться.

Претензії на провідну роль якщо не в новому світовому порядку, то принаймні у процесі його побудови, є основними причинами протиріч між головними наявними, народжуваними центрами сили і створюваними навколо них коаліціями. За цих умов головними джерелами загроз у найближчій перспективі будуть авторитарні режими потужних держав, а також амбітні радикальні сили, що захоплюють владу в слабких державах. Потенційними зонами конфліктів стануть країни і території, що перебувають на географічних і по-

літичних кордонах інтеграційних проектів. Боротьба за ці «прикордонні» країни вестиметься з використанням усього арсеналу сил і засобів, перетворюючи безпечне середовище на дуже нестабільне і мало прогнозоване. Дуже складним завданням є прогноз наслідків такої боротьби як для окремих країн, регіонів, так і для всього світового порядку. За цих умов важливо не дати реальному процесу вийти за межі передбаченої «дорожньої карти». Наявні механізми відповідного впливу на суб'єктів міжнародних відносин не розраховані на нову реальність і потребують негайного перегляду. Водночас до порушників світового порядку (зокрема, до Росії) мають застосовуватися чинні норми міжнародного права. В цьому полягають невизначеність і труднощі у врегулюванні сучасних конфліктів.

Перемир'я на Донбасі – перемога чи поразка?

Військового вирішення російсько-українського конфлікту не існує. Не існує і дипломатичного, економічного або будь-якого іншого окремо взятого вирішення. Будь-яка війна – це вже поразка дипломатії. Гібридна агресія, якщо вже не вдалося їй запобігти дипломатичними та іншими засобами, вимагає асиметричної комплексної реакції. До неї належать санкції, здатні переконати агресора в недоцільності продовження агресії, і жорстка, активна оборона, що позбавляє сенсу наступу противника. Дипломатія в цьому випадку повинна будуватися з акцентом не стільки на пошуку відповідних форматів переговорів, скільки – та насамперед – на змісті переговорних позицій, формуванні контрзаходів і на механізмах впливу на сторони конфлікту. Важливою стає міжнародна допомога країні-жертві та ізоляція країни-агресора, що позбавляє останню джерел ресурсної, політичної і моральної підтримки. З огляду на спектр за-

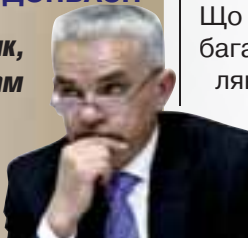

ходів і ресурсні можливості України, така реакція на агресію має будуватися на широкому залученні представників світової спільноти, для яких норми міжнародного права не є пустим звуком.

На сьогодні ж, окрім зниження інтенсивності вогню, перемир'я на Донбасі жодних істотних результатів не дало. Сторони залишилися при своїх інтересах, і ніхто не хоче поступатися. Це ще раз підтверджує те, що підхід до переформатування мінських переговорів та їхнього порядку денного, тобто поєднання питань ведення конфлікту і внутрішньої політики України, було помилковим і призвело до того, що жодна зі сторін не йде на компроміси.

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ: ЧИ ВАРТО ОЧІКУВАТИ КІНЦЯ ВІЙНИ НА ДОНБАСІ?

Олексій Мельник,
співдиректор програм
зовнішньої політи-
ки і міжнародної
безпеки Центру
Разумкова:

«Реалістичний сценарій для Донбасу на найближчі місяці — цикл ескаляції — деескаляції. Виходити потрібно насамперед з того, що Путін тільки частково досяг цілей. Звичайно, він не зацікавлений у широкомасштабних діях, які викличуть реакцію Заходу. Нині Путіну треба просто домогтися того, щоб Захід переглянув санкції і знизив рівень ізоляції, але тактична мета контролю РФ над Україною не досягнута».

Олександр ПАЛІЙ,
політолог:

«Кінець війни настає не лише зі зміною влади в Росії. Ось коли в Росії щось поміняється, тоді можна буде говорити про настання повноцінного світу. А поки це тільки перемир'я».

Вочевидь, потрібно було розділити процес врегулювання конфлікту на два формати: у першому українська влада веде переговори з представниками невизнаних республік, причому в такому ключі, в якому будь-яка країна веде переговори з терористами (про закінчення бойових дій, про обмін військовополоненими, про відведення озброєння і гуманітарну допомогу тощо); а в іншому форматі за участю України, Росії і представників Заходу йдеться про капітуляцію Москви в цій війні, тобто про примус країни-агресора до відмови від своїх цілей (припинення підтримки сепаратистів, а також відновлення контролю над кордоном, виведення російських військ).

Отже, рано чи пізно ідея переформатування переговорів повинна прийти в голови політиків. Що буде далі? У цьому питанні є багато складових, які не дозволяють зробити чіткий прогноз.

З боку Росії і сепаратистів ми вже чуємо розмови про те, що імплементацію Мінських угод потрібно перенести на наступний рік. Це затягування конфлікту, внаслідок чого Україна зазнає і економічних, і демографічних, і моральних збитків. Україні цей сценарій не вигідний. Він гальмує реформи в усіх сферах життєдіяльності держави і створює ґрунт для дестабілізації ситуації в решті регіонів країни. Майбутнє залежить від багатьох чинників, зокрема від того, що відбуватиметься всередині України і наскільки успішно вона зможе провести реформи; чи навчиться влада не лише слухати, але і чути — не електорат, а народ.

Подальший розвиток подій залежатиме також від рішучості наших західних партнерів у продовженні санкцій і від того, чи вдасться досягнути больового порогу Росії, аби вона зрозуміла згубність обраного шляху. Це питання дуже складного балансування. Адже три принципи, на основі яких можна спілкуватися

ДУМКА ЕКСПЕРТІВ: ЧИ ВАРТО ОЧІКУВАТИ КІНЦЯ ВІЙНИ НА ДОНБАСІ?

Вадим ГРЕЧАНІОВ,
голова Атлантич-
ної ради України,
військовий експерт:

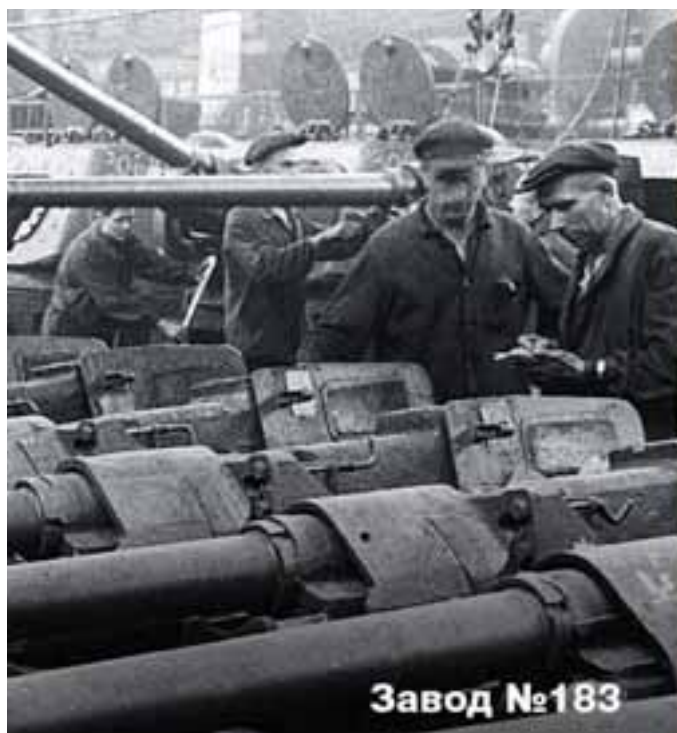
«Підписані угоди про відведення озброєння калібром менше 100 мм кардинально ситуацію на Донбасі не змінять. Керівництво т. зв. «ДНР» підпорядковується президенту РФ Володимиру Путіну і не може робити заяв про «кінець війни».

На мою думку, конфлікт на Донбасі затягнеться на довгі роки. «Керівництво» т. зв. «ДНР», можливо, прагне миру, однак остаточне рішення ухвалюватиме Путін. Це буде ситуація, як у Придністров'ї. Можливо, зброю відведуть, але напруженість залишиться, адже залишаться війська, які займають українську територію. Для завершення війни виведення озброєння калібром менше 100 мм недостатньо. У Путіна залишається кордон. Нашу українську межу держави в 600 км ми не контролюємо. От якби відвоювали кордон, тоді можна було б говорити про початок миру».

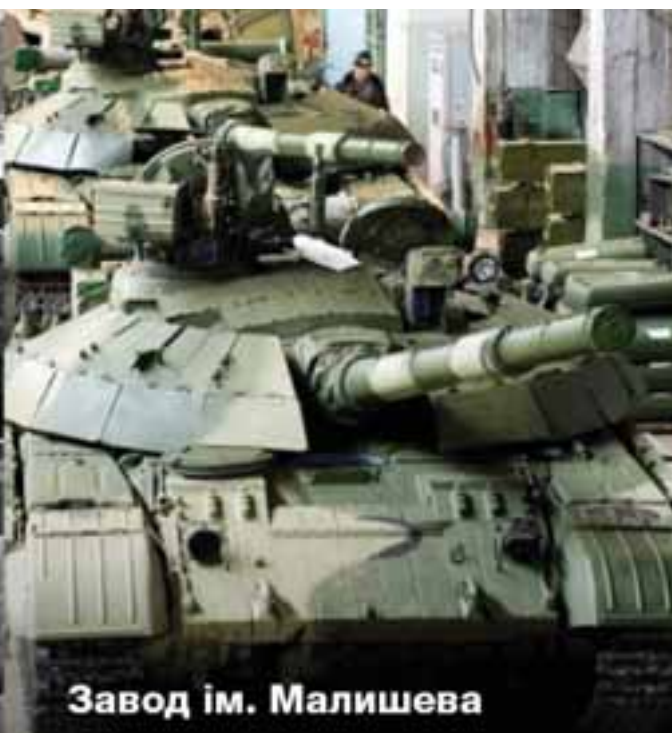
з Росією, відомі: не вір, не бійся, не проси. Все йде до заморожування конфлікту. Угрупування російських військ біля кордонів України не меншає і не слабне, а навпаки продовжується нарощування сил. Це свідчить про те, що в можливих подальших планах Росії варіант відновлення масштабних боїв не виключений. Можливо, він і не є основним, проте з переліку його ніхто не викидав. Причому йдеться не лише про бої на колишніх територіях, але і про можливість порушення кордонів України в інших регіонах. Ми маємо бути готові і до цього.

Микола СУНГУРОВСЬКИЙ,
директор військових програм
Центру Разумкова

«Так воювати нас могли
ПРИМУСИТИ
лише ті, кому
начхати на чуже
ЖИТТЯ...»

Завод №183

Завод ім. Малишева

Наша земля зазнала чимало воєн. Та найтрагічнішою сторінкою в історії України виявилася Друга світова. Вона коштувала українському народові 10 мільйонів людських життів

За часів компартійного режиму на офіційних заходах з нагоди святкування Дня Перемоги, визволення України від гітлерівців полеглих згадували якось поспіхом. З вуст партійних функціонерів, воєначальників лунали здебільшого високопарні слова на адресу Комуністичної партії, під керівництвом якої «Радянська армія розгромила фашистську Німеччину». Про тих солдатів і офіцерів, котрі влітку 1941-го першими прийняли її удар, згадували мало. І це зрозуміло: від почутої правди людям стало б моторошно. І вони б ставили запитання на кшталт:

«Чому непереможна і легендарна Червона армія зазнала таких страшних втрат? Чому вона відразу не відкинула німців і не воювала на їхній території, а за кілька місяців здала всю Україну, Білорусь і значну частину Росії? Як так могло статись, що вже влітку 1941-го в полоні опинилися мільйони радянських бійців?..»

«У полон потрапляли цілі батальйони...»

Почавши шукати відповіді, дізнались би про повну бездарність головнокомандувача Йосипа Сталіна та його найближчого оточення, винних у мільйонах людських смертей. Історія воєн не знає прецедентів, коли б за 3-4 місяці бойових дій у полон ворога потрапляли мільйони солдатів. А саме так сталося влітку 1941-го. Назвемо найбільш бездарні щодо військового мистецтва операції радянського командування. Так, у танковій битві біля Дубна, що в Рівненській області, наші втрати становили близько 3,5 тисячі танків. Київська оборонна операція, яка тривала з 11 липня до 19 вересня, коштувала нам сотні тисяч убитих і 665 тисяч полонених. Загалом у червні-вересні 1941 року в полон потрапило понад мільйон червоноармійців. Вінниця, Житомир, Бердичів, Мелітополь, Бердянськ, Умань,

Київ – ці міста стали символом бездарності радянського командування, через хибне планування військових операцій у німецькій неволі опинилися сотні тисяч бійців.

Жодна війна не обходиться без військовополонених. Але річ в тім, що стільки солдатів опинилися за колючим дротом не лише через безграмотність командирів, а й тому, що у спину відступаючим стріляли загони НКВС. Тож багатьом не залишалося нічого іншого, як здаватися на милість ворогу: не знаючи про звиряче ставлення гітлерівців до військовополонених, вони сподівалися таким чином зберегти життя.

Поява сумнозвісного наказу Сталіна №270 остаточно розв'язала руки командирам, політпрацівникам і особливо смершівцям: відступаючих розстрілювали сотнями. Щодня. **На 10 жовтня 1941 року тільки за вироком трибуналів, як доповідав у своїх донесеннях заступник начальника особливого відділу НКВС СРСР Мільштейн, було страчено понад 10 тисяч військовиків.**

Про те, як командування ставилося до підлеглих, які під натиском переважаючого в живій силі і техніці ворога змушені були залишати свої позиції, мені багато розповідали колишні фронтовики.

– Війна мене застала у Львівській області, – згадував капітан у відставці Довнар Шунгулюк, киянин. – Через кілька днів оборонних боїв полк почав відступати, чинячи все ж опір ворогу. Під час одного з боїв я і кілька десятків солдатів змушені були залишити свою позицію. Командир частини, дізнавшись про це, наказав усіх нас розстріляти. Серед живих залишилися дивом: стався раптовий наліт ворожої авіації і одна з бомб влучила просто у штаб. А після того, коли підраховували втрати, командуванню вже було не до нас.

Український рахунок Другої світової

Окупованим країнам та їхнім народам гітлерівці завдали багато зла. Це – неспростовний факт. Та чи не найбільше постраждала Україна: серед колишніх радянських республік так постраждала ще Білорусія, територія якої теж повністю була окупована нацистами. В Українській РСР німці зруйнували і спалили 714 міст і містечок, 28 тисяч сіл, понад 16 тисяч промислових підприємств, залишивши близько 10 мільйонів людей без даху над головою. Загальні збитки СРСР і Російської Федерації оцінювалися – відповідно – в 679 та 55 мільярдів карбованців, а України – у 286 мільярдів. Незважаючи на всі страхоття окупації, наш народ не схилив голови.

Важко переоцінити внесок України в перемогу над ворогом. Адже вона дала фронту понад 7 мільйонів бійців, тобто 23% від загальної чисельності тих, хто воював в роки війни. З них близько 3,5 мільйона зникли в боях, померли від ран або пропали безвісти, а кожен другий з тих, кому пощастило повернутись до рідної домівки, був інвалідом.

З початком визволення українських сіл і міст їхніх жителів мобілізували до лав Червоної армії. Сталін, як відомо, всіх, хто опинився на окупованих територіях, вважав зрадниками. Тож в одному з наказів, який регламентував цей процес, було сказано: «Всіх військовослужбовців, які залишилися за місцем проживання на території, тимчасово окупованій німцями, або опинилися оточеними у місцях проживання, залишилися вдома... направляти до штрафних частин».

Штрафників радянське командування кидало на найнебезпечніші ділянки фронту – погано обмундировані й озброєні, вони повинні були «власною кров'ю змити із себе ганьбу». За свідченням істориків, з початком визволення України у штрафних батальйонах і ротах найбільше

У танковій битві біля Дубна втрачено близько 3,5 тисячі танків

було українців. І це не дивно: багатьох з них військові комісаріати через стрімке просування ворога не встигли призвати до діючої армії. До того ж у липні-листопаді 1941 року німці відправили додому близько 300 тисяч українців-військовополонених. Тоді вони ще не мали достатньої кількості концтаборів для їхнього утримання.

Під час так званої другої хвилі мобілізації, яка прокотилася Україною у 1943-1944 роках, на фронт відправили понад 3 мільйони осіб, які, поповнивши знекровлені фронти, продовжували визволяти нашу землю. Збереглося безліч свідчень старих солдатів про нелюдську жорстокість, виявлену радянськими генералами і маршалами до них, рядових бійців. Не цитуватиму їх, а наведу лише спогади російського письменника-фронтовика Віктора Астаф'єва, який пройшов усю війну, визволяв Україну.

«Я намагався написати роман про Дніпровський плацдарм – не могу: страшно, навіть зараз страшно, і серце зупиняється, й головний біль мучить...ми залишилися на клаптику землі, голодні, холодні, без тютюну, патрони на су-

ворому рахунку, гранат немає, лопат немає, нас з'їдали воші, щури, що хлинули до окопів. Так примусити нас воювати могли тільки ті, кому начхати на чуже життя».

У Дніпрі, за словами письменника, знайшли свою смерть, десятки тисяч воїнів: так «вдало» була спланована операція з його форсування. Але, попри безглуздість багатьох наказів командування, а то й їхню злочинність, наші воїни визволяли рідну землю. А ще – зробили величезний внесок у розгром націонал-соціалізму.

З понад 9 мільйонів бойових нагород, отриманих у роки Другої світової війни, на українців припадало 1 710 766 орденів та медалей. Звання Героя Радянського Союзу отримали 2 069 вихідців з України. Серед 113 двічі Героїв Радянського Союзу є імена 32 синів України, а одним з трічі Героїв став наш славний земляк Іван Микитович Кожедуб.

Суша статистика. А за нею – кров і піт мільйонів наших дідів і батьків. Вони воювали не лише в Радянській армії, а й в арміях інших країн антигітлерівської коаліції. Наприклад, близько 50 тисяч українців служили в канадській

армії, а понад 80 тисяч у статусі військовослужбовців збройних сил США воювали на тихоокеанському узбережжі, у Північній Африці, висаджувалися в Нормандії, зустрілись зі своїми земляками на Ельбі.

До чужого монастиря зі своїм статутом ходять?..

Відтоді, як над рейхстагом був піднятий прапор Перемоги, минуло понад 70 років. З розпадом СРСР ми дізналися багато правди про ті трагічні і водночас героїчні події, на тему реальних втрат у роки війни написано чимало книг, відзнято художньо-документальних фільмів. Сьогодні вся Європа вшановує пам'ять полеглих хвилиною мовчання і покладанням квітів до їхніх могил. У цивілізованому світі залишилася практично одна країна, яка 9 травня влаштовує пишні шоу. Це – Росія. Тут, як і в Радянському Союзі, проводять помпезні військові паради, президент всі свої промови присвячує винятково «славі російського солдата», «забувши», що разом з росіянами воювали мільйони українців, білорусів, грузинів, татар, євреїв – представників усіх народів, які населяли радянську імперію. А про тих, хто загинув у перші дні і тижні війни, чиї кістки і досі лежать в лісах Брянщини і Курщини, інших регіонів Росії, ні пари з вуст.

Російські вожді знову намагаються вчити нас

Героями художніх фільмів, які знімаються в путінській Росії, є представники СМЕРШу, НКВС, інших спецслужб, у яких руки по лікті в крові своїх же співвітчизників – солдатів та офіцерів, які – у більшості випадків – опинилися в руках ворога і були оголошені зрадниками.

«Якщо вся доблесть синів України у Вітчизняній війні, і страждання народу, і вся переможна сила після війни хитроумними руками і перами відповідних молодців оформиться в єдиний... котел... краще б мені вмерти і не знати більш людської підлості, і бездонної ненависті, і бездонної вічної брехні, якою оплутані ми», – написав Олександр Довженко, у щоденнику ще навесні 1942 року. Як у воду дивився геніальний режисер: адже впродовж десятиліть славили насамперед «великий російський народ, який зробив найбільший внесок у перемогу». Та Володимир Путін, оцінюючи внесок своїх співвітчизників у розгром фашизму, пішов далі, заявивши, що росіяни перемогли б і без українців.

А ось інший росіянин – письменник Віктор Астаф'єв – вважав, що саме «на українській землі просування вермахту сповільнилося, давши змогу ставці перегрупувати сили і більш-менш підготуватися до тривалого протистояння з Гітлером». До речі, Віктор Петрович – фронтовик, який під час Другої світової командував взводом, виявився чи не єдиним пред-

ставником творчого істеблшменту Росії, який кинув виклик владі. У своєму останньому романі «Прокляті і вбиті» він розповів страшну правду про війну, яку пройшов. Віктор Петрович відверто назвав Жукова – так званого маршала перемоги – «браконьєром російського народу», сказав відверто і про СМЕРШ, штрафні батальйони, політруків.

«Моя доля – відучувати не німців, а наших співвітчизників від страшних звичок з будь-якого приводу проливати кров, бажати помсти, лізти зі своїм статутом на Кавказ, ходити у визвольні походи.

Носом, як сліпих кошенят, треба тицяти в запаскуджене місце, у кров, у гній, у слюзи, – інакше нічого від нашого брата не доб'єшся. Пам'ять у росіян коротка, свідомість така куца, що вони знову готові боротися з ворогами».

Як актуально звучать ці слова сьогодні, коли путінська Росія веде на Сході нашої країни неоголошену війну. Російські вожді знову намагаються вчити нас, як правильно святкувати День Перемоги, оцінювати ті чи інші події часів війни, віддачувати старим солдатам. Вони вкотре хочуть переконати нас, що без них, «старших братів», не було б перемоги 1945-го. Але, як кажуть самі росіяни, до чужого монастиря зі своїм статутом не ходять.

Сергій ЗЯТЬЄВ

«ЗЕЛЕНА АРМІЯ» ПІДТРИМУЄ ВІЙСЬКО

Працівники лісової галузі з перших днів проведення антитерористичної операції надають допомогу військовим частинам Збройних Сил України в облаштуванні опорних пунктів та зведенні фортифікаційних споруд

За оцінкою керівництва Мінагрополітики, до складу якого входить Державне агентство лісових ресурсів України, державні лісові підприємства сьогодні повністю виконують всі покладені на них урядом завдання щодо поставки деревини в зону АТО. Так, на початок серпня держлісгоспи відправили 72,7 тис. кубометрів лісоматеріалів та 2,5 тис. кубометрів пиломатеріалів, що становить 92% та 100% відповідно від замовлених обсягів. Крім цього, працівники лісгосподарських підприємств у районах проведення АТО виконують будівельні роботи.

Нині на будівництві в зоні АТО перебувають понад 200 працівників галузі.

За словами голови Держлісгоспу Олександра Ковальчука, кожне з обласних управлінь лісового та мисливського госпо-

дарства, представники яких працюють на Сході держави, має відведену ділянку та своє особливе завдання. Всі роботи виконуються вчасно та в тісній співпраці з військовими.

У квітні для будівництва інженерних фортифікаційних споруд у Донецьку область вирушила група з дванадцяти працівників державних лісгосподарських підприємств Хмельниччини. І серед них — лісоруби ДП «Шепетівське лісове господарство» Василь Пилота та Олександр Чайка. Директор підприємства Володимир Сасюк запевняє, що працівники, які вирушають на Схід, забезпечені необхідним інвентарем, бензопилами та комплектуючими матеріалами до них, спецодягом, продуктами харчування.

— Усе, що потрібно, ми надаємо, адже розуміємо, в яких не-

простих умовах доводиться працювати нашим людям, — говорить директор колективу шепетівських лісівників Володимир Сасюк. Будівництво фортифікаційних споруд — справа дуже відповідальна, адже вони слугують для оборони військових підрозділів і, найважливіше, можуть врятувати життя наших бійців.

Працівникам лісу поставлене завдання збудувати перший ешелон оборонних фортифікаційних споруд.

3 травня на оборону Маріуполя відправили понад 34 вагони з деревиною

Обсяг робіт чималий, працівники будували понад два кілометри фортифікаційних споруд – так званих взводних опорних пунктів. Ця робота є незвичною для лісівників, тож вимагала повної мобілізації сил та засобів. В цілому для будівництва фортифікаційних споруд ДП «Шепетівське лісове господарство» поставило на Схід України 710 кубічних метрів ділової деревини, переважно ялини та сосни. Загалом витрати на це сягнули близько 4 млн грн. Майже за місяць лісівники звели 56 військово-інженерних споруд.

Велику допомогу в організації перевезень лісової продукції на лісосклад, а також безпосередньо в зону АТО надав шепетівський підприємець Павло Романець.

Підприємства лісового господарства Черкащини теж є лідерами у виконанні робіт з будівництва фортифікаційних укріплень. Черкащина однією з перших виконала завдання з будівництва фортифікаційних споруд. Насамперед це заслуга працівників лісового господарства та будівельників області. Лісівники Черкащини поставили до зони антитерористичної операції понад 2,5 тис. кубометрів круглих лісоматеріалів та пиломатеріалів.

– Зараз завершуємо виконання додаткових завдань з будів-

ництва оборонних споруд, – наголошує начальник Черкаського обласного управління лісового та мисливського господарства Олександр Дзюбенко. – На додаткових роботах зі зведення фортифікацій на Сході нині вже вдруге працюють 60 працівників наших лісгосподарських підприємств.

Начальник Полтавського обласного управління ЛМГ Юрій Тараненко впевнений, що підтримати військових, які обороняють Україну, – святий обов'язок кожного громадянина. Тож працівники підпорядкованих йому підприємств і надалі робитимуть все можливе для зміцнення лінії оборони.

Сьогодні лісівники області забезпечують безперебійну допомогу в постачанні деревини для будівництва фортифікацій.

Трудові колективи відправили для спорудження укріплень понад 3 тисячі кубометрів різних пиломатеріалів та кругляка. Загалом для потреб військових у зоні АТО лісгосподарські підприємства Полтавщини надали допомогу на суму понад 2,2 млн гривень.

Державне підприємство «Житомирське лісове господарство» від самого початку АТО допомагає як військовим, так і населенню східних областей. Наприклад, працівники лісгоспу перерахували односторонній заробіток, закуповували та відправляли на Схід

продукти харчування та одяг, надавали пальне, запчастини, а також ремонтували техніку.

Зовсім нещодавно коштом працівників Житомирського лісгоспу в місті Слов'янськ у річницю його визволення від терорис-

об'єктів – опорних пунктів, а це 100 військово-інженерних споруд. На сьогодні, представляючи Волинь у зоні АТО, успішно виконують завдання два генпідприємства – «Луцьксантехмонтаж» і «Житлобуд-2».

тів було встановлено пам'ятний знак.

Укріплювати східний рубіж України в Маріуполі продовжують волинські лісівники. За місяць роботи лісівники під керівництвом начальника Волинського управління лісового та мисливського господарства Василя Мазурика та першого заступника голови Волинської обласної адміністрації Сергія Кудрявцева збудували 10

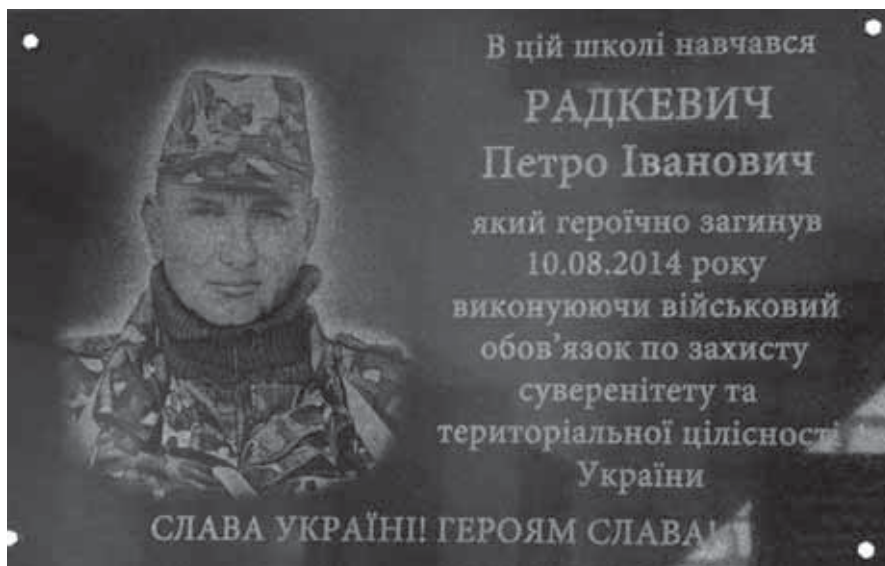
Піклуються лісівники і про відпочинок та реабілітацію учасників бойових дій. На базі державного підприємства «Берегометське лісомисливське господарство», що в Чернівецькій області, в межах реабілітаційно-оздоровчого туру, лісівники вже вісім місяців поспіль приймають групи учасників антитерористичної операції. Для воїнів із дружинами та дітьми тур, який триває три дні, безкоштов-

У Слов'янську з нагоди річниці визволення міста від бойовиків встановлений пам'ятний знак

ний. Військовиків забезпечують проживанням, харчуванням, проводять вуликову терапію та екскурсії. Директор ДП «Берегометське ЛМГ» Микола Ракевич каже, що працівники підприємства залучили всі можливі ресурси для того, щоб забезпечити воїнам-землякам належну допомогу.

Також з військовими постійно працюють професійні психологи з Медико-психологічного центру Буковинського державного медичного університету та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Указом Президента України № 270/2015 від 15 травня 2015 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі», нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

Більшість самі пройшли армійську службу і розуміють, наскільки важливі оборонні споруди, а молодь, яка не служила в армії, дослухалася до старших і набувала фортифікаційного досвіду

Військові інженери спроектували все мудро

ДП «Берегометське ЛМГ» надало безкоштовні послуги з відпочинку та оздоровлення вже понад сотні військових та частково членам їхніх сімей.

Чернівчани допомагають армії і військовою технікою. У березні минулого року Берегометське лісництво передало на Схід 4 військові машини, а днями лісівники відправили переоснащений власними силами всюдихід для бійців одного з підрозділів 80-ї аеромобільної бригади.

За виконану роботу волонтерське об'єднання «Буковина – українському війську» вручило лісогосподарському підприємству відзнаку «Доброчинець-патріот». До речі, зі 115-ти працівників Берегометського лісгоспу тринадцять сьогодні служать у зоні АТО.

Рівненські лісівники теж долучились до волонтерства. Протягом двох місяців колектив Березнівського лісового господарства віддавав свій одноденний заробіток на придбання тепловізора для воїнів АТО. На зібрані понад вісімдесят тисяч гривень купили потрібний бійцям прилад та передали його військовослужбовцям 30-ї окремої механізованої бригади.

– Колектив підприємства зібрав та відправив нашим бійцям у зону АТО партію продуктів на суму 25 тисяч гривень – по десять мішків цукру та борошна, локшину, тушковане м'ясо та інші харчі, – розповідає директор Березнівського лісового господарства Олег Олексієвець.

Березнівський лісгосп піклується не лише про тих, хто нині стоїть на передовій, а й про їхні сім'ї. Зокрема, родинам героїв безкоштовно виділяють дрова, а за потреби надають і матеріальну допомогу.

Працівники лісової галузі, як і більшість українців, постійно допомагають своїй армії. І ця допомога лише набирає обертів. Саме від патріотичного настрою небайдужих людей, їхньої впевненості у краще майбутнє великою мірою залежить наша перемога.

Сергій ГВОЗДЕЦЬКИЙ

KOREA 2015
6th CISM World Games

КОРЕЙСЬКИЙ «МЕДАЛЕПАД»: ДАРУНОК

ДО ДНЯ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ

Наталія Погребняк – срібна призерка в бігу на 100 м

Марія Лівер – переможниця на дистанції 50 м брасом.

VI Всесвітні ігри серед військовослужбовців тривали з 1 по 13 жовтня 2015 року в місті Мунджеон (Республіка Корея). Зі 134 акредитованих країн у Міжнародній раді військового спорту цього року заявки на участь у Всесвітніх іграх серед військовослужбовців подали 122 країни, а участь взяли 117. Близько 10 тис. спортсменів вийшли змагатися на спортивні майданчики, борцівські килими, вогневі рубежі, бігові та водні доріжки. Від України участь у змаганнях взяли 65 армійських спортсменів (16 заслужених майстрів спорту, 35 майстрів спорту міжнародного класу та 14 майстрів спорту України). Вони змагалися у дев'яти видах спорту – боротьбі вільній та греко-римській, вітрильному спорті, кульовій стрільбі, легкій атлетиці, плаванні, сучасному п'ятиборстві,

Переможці та призери VI Всесвітніх ігор серед військовослужбовців

Ірина ГЕРАЩЕНКО
легка атлетика, стрибки у висоту

Світлана ЯРЬОМКА
дзюдо, 78 кг

Євген ВІНОГРАДОВ
легка атлетика, молот

Ганна РИЖИКОВА
легка атлетика, біг на 400 м з бар'єрами

Наталія ПОГРЕБНЯК
легка атлетика, біг на 100 м

Сергій СМЕЛИК
легка атлетика, біг на 200 м

Ольга ЗЕМЛЯК
Наталія ПИГИДА

Наталія ЛУПУ
Ганна РИЖИКОВА
легка атлетика, біг 4x400 м

Марія ЛІВЕР
плавання, 100 м брасом

Олександр ЧЕРНЕЦЬКИЙ
боротьба греко-римська, 130 кг

Наталія ЛУПУ
легка атлетика, біг на 800 м

Борис ШВЕЦЬ
Павло МАЦУЄВ
вітрильний спорт

Богдан НІКІТИН
Ігор РЕЙЗЛІН
Максим ХВОРОСТ
шпага, команда

Жан БЕЛЕНЮК
боротьба греко-римська, 85 кг

Марія ЛІВЕР
плавання, 50 м брасом

Павло ОЛІЙНИК
боротьба вільна, 97 кг

Наталія ПИГИДА
легка атлетика, 400 м

Богдан ПЛАВІН
плавання, 50 м вільним стилем

Дмитро ОСЕЛЕДЕЦЬ
плавання, 200 м брасом

Микола САВЧЕНКО
боротьба греко-римська, 71 кг

Олександр ШИШМАН
боротьба греко-римська, 80 кг

Дмитро ПИШКОВ
боротьба греко-римська, 75 кг

Денис ДЕМ'ЯНКОВ
боротьба греко-римська, 66 кг

Вікторія ТЕРЕЩУК
Анастасія СПАС
Валерія ПЕРМИКІНА
сучасне п'ятиборство

Олександр ПЕТРІВ
Олег ТКАЧОВ
Віктор БАНЬКІН
легка атлетика, біг 4x400 м

Валерій ДИМО
плавання, 100 м брасом

Олексій ІВАНОВ
плавання, 100 м батерфляс

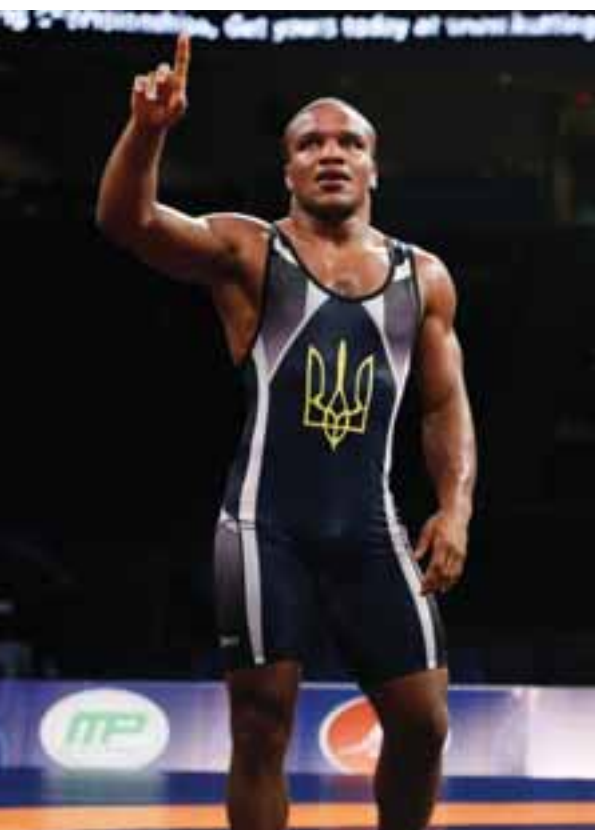
Міжнародна рада військового спорту (CISM) була створена 1948 року. До її складу входило п'ять країн-засновників (Бельгія, Данія, Люксембург, Нідерланди та Франція). Сьогодні ця організація об'єднує 134 країни світу.

З ініціативи Міністерства оборони України 20 листопада 1992 року була подана заява на вступ Збройних Сил України до Міжнародної ради військового спорту. З червня 1993 року Україна отримала статус постійного члена CISM, девізом якої є «Дружба через спорт». За кількістю країн та учасників змагань Ігри серед військовослужбовців посідають третє місце після Олімпійських ігор і Всесвітніх універсіад, тому їх називають Олімпійськими іграми серед військовослужбовців.

Починаючи з 1995 року, армійська команда України брала участь у п'яти Всесвітніх іграх, які проводилися у містах Рим (Італія), Загреб (Республіка Хорватія), Катанія (Італія), Хайдарабад (Індія), Ріо-де-Жанейро (Федеративна Республіка Бразилія). Українці вибороли 34 медалі вищого ґатунку, 62 срібні, 56 бронзових та підтвердили статус однієї з найсильніших держав світу з армійського спорту. У загальному заліку військові спортсмени України посідали від четвертого до дев'ятого місця, залишаючись у десятці найсильніших атлетів світу.

Чоловіча збірна з фехтування –
Богдан Нікішин, Ігор Рейзлін, Максим Хворост

Жан Беленюк, переможець
у греко-римській боротьбі

фехтуванні та дзюдо. Українцям протистояли такі потужні спортивні держави, як Китай, представлений 387-ма спортсменами, Корея – 329 спортсменів, Росія та Ізраїль.

Загалом українські армійці вибороли 26 медалей, з них 5 – вищого ґатунку, 9 срібних та 12 бронзових. Це дозволило нам посісти десяте загальнокомандне місце.

– На дистанції я відчувала за спиною важкий подих росіянки, що намагалася мене наздогнати, – згадує плавчиня Марія Лівер. – Але жодного шансу вона не мала. Я чітко визначила для себе мету – довести в її особі всім цим пихатим росіянам, які зарвалися у своїх імперських амбіціях, що ми можемо їх перемагати. І не тільки на водних доріжках. А ще я хотіла зробити подарунок всім нашим українським патріотам напередодні Дня захисника України. І диво стало-

ся, навіть подвійне. Адже до «золота» я додала рекорд Всесвітніх ігор! А росіянка, що швидко вихлюпалася на дистанції, у підсумку програла ще й представниці Піднебесної.

Ще одна «золота» медалістка від України Наталія Лупу швидко зуміла адаптуватися до південнокорейського клімату. І буквально на другий день змагань, здобула таке очікуване вболівальниками «золото» в бігу на 800 м! При

Євген Виноградов, «срібло»
у метанні молота

цьому українка обіграла чинну чемпіонку світу Марину Арзамасову з Білорусі та польку Ангеліку Людвіку Цихоцьку. Наша ексчемпіонка Європи та фіналістка чемпіонату світу-2015 у фінальному забігу на своїй коронній дистанції стала єдиною, кому вдалося вирватись із двох хвилин (1:59.99 с). Це новий рекорд ігор! Арзамасова поступилася 58 сотими секунди, Цихоцька програла 73 соті секунди.

– В Мунджеоні я поставила перед собою чітке завдання – тільки перемога! Це – мій внесок, нехай навіть символічний, у нашу

Збірна Збройних Сил України з сучасного п'ятиборства виборола кубок змагань

перемогу над російськими окупантами. Вважаю символічним і те, що ми повернулися додому з нагородами саме в День захисника України. Тому свої медалі я присвячую всім воїнам, що нині обороняють наші передові позиції на Сході України, – розповіла Наталія Лупу журналістам під час урочистої зустрічі армійців у Бориспільському аеропорту.

Похвалюватися під час перегонів довелося і нашим представникам вітрильного спорту. Змагання проводилися в Японському морі. Акваторія була незнайома, тож довелося мобілізуватися. Змагалися із 19 екіпажами, які не давали навіть миті перепочинку. 11 вітрильних гонок, і жодної значної помилки! У підсумку українці вибороли «золото».

– Хочу подякувати кожному, хто нас готував до цих змагань, а також хочу присвятити наші золоті медалі всім військовим, які зараз у зоні АТО протистоять російським найманцям. Завдяки нашим героям ми можемо прославляти нашу країну на спортивній арені, – відзначив під час зустрічі в Борисполі рульовий яхти Laser 2000 Борис Швець.

Очікувано порадували чис-

Павло Мацуєв та Борис Швець, чемпіони з вітрильного спорту

ленних вболівальників і наші борці. Збірна Збройних Сил України посіла перше загальнокомандне місце з греко-римської боротьби, а чемпіон Всесвітніх ігор Жан Беленюк (вага 85 кг) став кращим борцем турніру!

– Мені постійно надходять запрошення з різних країн змінити «прописку». Обіцяють захмарні гонорари, найкращі умови для тренувань. Але все це марно, – говорить Жан. – Я свою Батьківщину ніколи не зраджу. І на кожних змаганнях, виходячи на борцівський килим, знову і знову доводиться, що ми будемо кращими в усьому. Відстоїмо свій суверенітет, побудуємо квітучу Україну!

Південнокорейські змагання стали ще однією сходинкою, яка наблизилася наших армійських спортсменів до Олімпіади-2016 в Ріо-де-Жанейро. Часу залишилося небагато, тому кожний виступ є своєрідним показником готовності до всесвітніх стартів. Судячи із кількості привезених із Мунджеона медалей різного ґатунку, наші армійці готові на рівних боротися із найкращими спортсменами. Отже, попереду нові старты і нові перемоги. Вболіваймо за наших!

Наталія Лупу, чемпіонка турніру з бігу на 800 м

Юрій СМЕЛОВ

Переможець міжнародних конкурсів карикатури

Микола Капуста: «Українська політична карикатура – зброя масового ураження»

Карикатурист, графік, журналіст Микола (Едуард, Іван) Капуста народився 31 липня 1938 року. Заслужений журналіст України, член Національної спілки художників України, почесний член Національної спілки письменників. Учасник понад 300 виставок по всьому світу, на яких отримав понад шістдесят призів. Його твори побували в Канаді, Бразилії, Японії, Китаї, Південній Кореї, Туреччині, на Кубі та практично в кожній європейській країні

Відомий художник-карикатурист Микола Капуста, як і належить справжньому гумористу і сатирику, в житті людина дуже серйозна. Тому на запитання, як стати відомим карикатуристом, зазвичай відповідає: гумористами стають, але спочатку народжуються. І додає, що й досі не може второпати, чому працівникам гумористичного цеху не платять депутатські зарплати? Адже вони теж смішать людей...

Власні ж «витоки» і «тяжіння» художника до творчості слід пошукати в полтавському селі Мелехи, де на той час Едуард (про головоломку з іменами героя публікації трохи пізніше – **Прим. автора**) проводив дитинство в оточенні веселих і життєрадісних людей. Ази народного гумору він засвоїв саме там. А ще варто згадати його славного предка Лавріна Капусту, сподвижника Богдана Хмельницького, який, за розповідями у родині, що передаються із покоління в покоління, був козацьким полковником. А як ставилися запорожці до сміху і гострого слівця, добре відомо. Капуста впевнений, що його пра-пра-пра-пра-пра-прадід теж був серед співавторів листа козаків турецькому султану і диктував «Який ти в чорта лицар..?» та інші рядки. У діда ж було аж вісім дітей, яких доля розкидала по світу. Приміром, тітка Соня після того, як її у війну забрали до Німеччини, опинилася аж в Австралії.

ПАСПОРТНИЙ РЕБУС

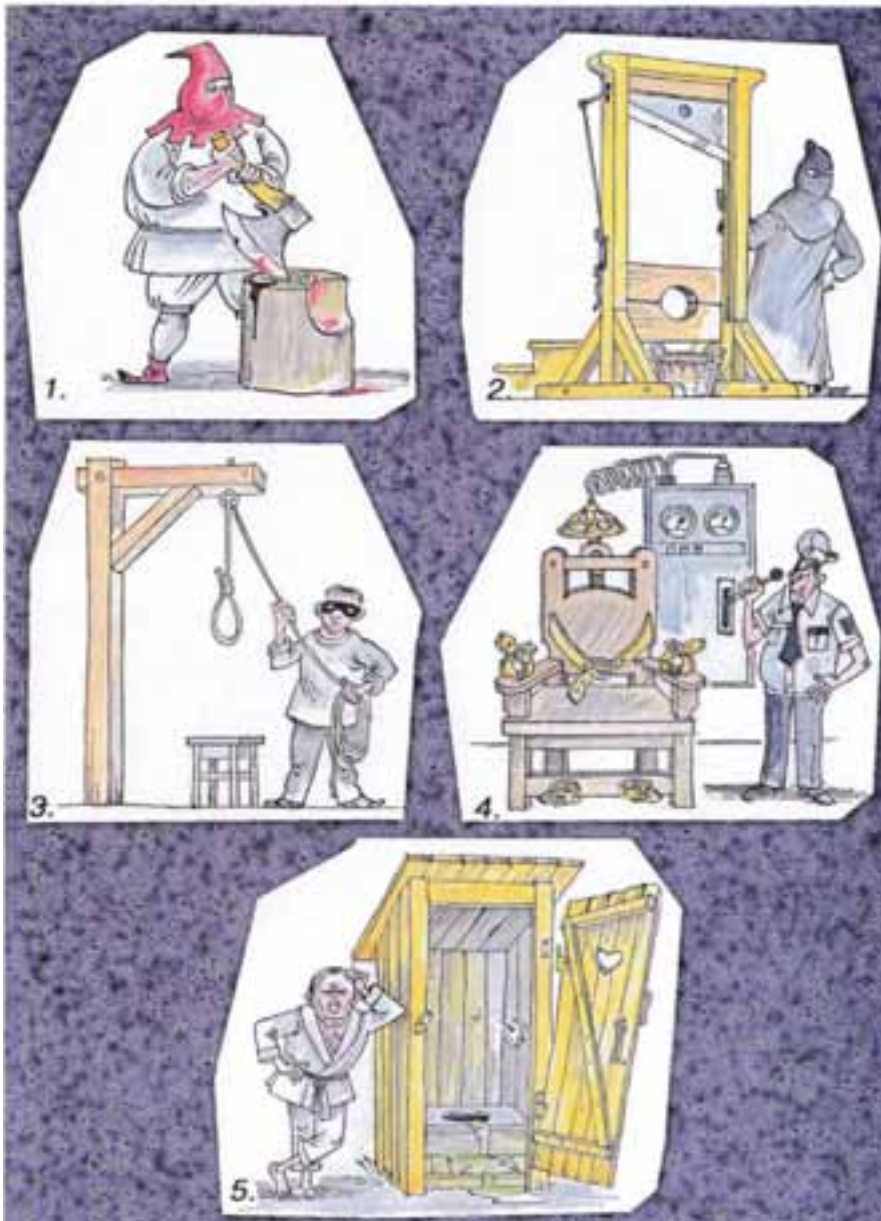
Капуста народився 31 липня 1938 року.

«Мій батько писав вірші й назвав мене на честь російського поета Едуарда Багрицького, – розповідає Микола Миколайович. – Коли мене повезли на Полтавщину до рідні, тітка сказала: «Що за ім'я таке – Едуард?». Понесла в церкву, перехрестила на Івана. Коли навчався в художньому училищі, викладачі й одногрупники глузували з такого контрасту: «Едуард Капуста». То я й поміняв ім'я на Миколу. Мав братика з таким ім'ям, але він помер під час Другої світової війни. Отже, в свідоцтві про народження я Едуард, похрещений Іваном, а за паспортом – Микола. Родичі й дружина кличуть мене Едуардом, на роботі я Микола Миколайович».

Цікаво, що перші карикатури маленький Капуста опублікував 1946-го року – у вісім років! А ще через одинадцять, 1957-го року закінчив художнє училище за спеціальністю «скульптор». Щоправ-

Здобувши понад шістдесят міжнародних нагород, найбільш пам'ятною вважає першу, отриману від українського «Перця». Наприкінці 50-х років минулого століття автори цього журналу були такі ж майже популярні, як надалі в шістдесятих – космонавти. А перемогти в щорічному конкурсі – це було щось! Потім почесними «лаврами» Капусто-ві роботи відзначали в Габрові, на Кубі і Тайвані, в Японії і Кореї, Югославії та Італії, Росії та Туреччині. Після розпаду Радянського Союзу в Україні на першому міжнародному конкурсі карикатури «Незалежність» його малюнок відзначили спеціальним призом. А за перемогу у Всеукраїнському конкурсі «Світ вцілів, бо сміявся» Капусту навіть удостоїли звання «Живий класик»! Не вдалося «відзначитися» хіба тільки в Антарктиді й на Північному полюсі. Карикатурист розповідає такий кумедний випадок. Якось молодий журналіст, записуючи з ним інтерв'ю, поцікавився географією отримання художником призів на численних конкурсах. Той чесно почав називати країни. Тоді гість, зметекувавши, що справа може затягнутися до вечора, залишив диктофон включеним, збігав у найближчий магазин і купив, ска-

да, створив аж дві скульптури, та практично відразу покинув цю справу. Не міг місяцями возитися із гіпсом, відтворюючи обличчя персонажів соцреалізму. Замість того розпочав серйозно займатися карикатурою. Того ж 1957 року отримав перший приз від журналу «Перець». Активно розвивав свої здібності у друкованих виданнях, де надалі пропрацював понад три десятиліття. Приміром, редактором у відділі ілюстрацій газети «Життя», де вів гумористичну сторінку «Капустяк». Співпрацював з багатьма українськими та зарубіжними виданнями, серед яких були «Перець», «Крокодил в Україні», «Голос України», «Україна молода», «Селянська правда», «Урядовий кур'єр».

Але тоді був тільки у Болгарії, далі не випускали. За першу премію в болгарському Габрові – 100 левів – купив дружині сукню. На Кубі отримав приз – статуетку Дон Кіхота й Санчо Панси. Але так і не дочекався, щоб привезли. Пізніше знайомий запевняв, що в тодішньому Міністерстві культури шафи були забиті нашими неотриманими призами, медалями та грамотами».

Нещодавно Капуста завітав із персональною виставкою на рідну Полтавщину. Її презентували в межах проведення міжнародної виставки «Тоталітаризм-2015» та місцевого вернісажу «Карлюка-2015». Приїзд знаного художни-

жімо так, чай і до чаю. І встиг саме вчасно – Микола Миколайович закінчував перелік країн...

ПІД ПРИЦІЛОМ – ПОЛІТИКИ-«АНТИГЕРОЇ»

Микола Капуста зазвичай малює політичну карикатуру. «Політика може бути в усьому, наприклад, у сімейних відносинах, дружніх і виробничих, – говорить він. – Маю багато замовників на шаржі, карикатури. Люди такі речі колекціонують. Вигадав навіть афоризм: «Людини не пізнаєш натуру, поки не зробиш на неї карикатуру». Ілюструю книжки. При Радянському Союзі брав участь у багатьох міжнародних виставках.

ка став бажаним і очікуваним не тільки для організаторів дійства, а й для нього самого, адже Полтавщину метр від карикатури вважає своєю другою малою Батьківщиною.

«Мої корені таки з Полтавщини. Змалку я часто приїздив на літні канікули до села Мелехи Чорнухинського району, де мешкали дідусь і бабуся. Мене чарували народні пісні, веселі бувальщини, цікаві розповіді у виконанні місцевих людей, із якими спілкувався. Захоплював притаманний полтавцям гумор і, який, схоже, на генному рівні передався й мені», – сказав на церемонії відкриття виставки Капуста.

Роботи майстра вражають гостротою, відчуттям часу, вдалим сюжетними лініями. Агресивна політика Росії, горе-правителі країни-агресора, брехня, що викидається щедрими «порціями»

з конкурсів «Тоталітаризм-2015» та «Карлюка-2015». Організатор конкурсу «Встати, суд іде!», відомий майстер карикатури Костянтин Казанчев вручив автору персональної виставки заохочувальний приз. Трохи пізніше Капуста отримав «бронзу» за виставку Асоціації карикатуристів у Києві. Також надійшла звістка про нагородження митця зі Словаччини. Там у місті Прешов підбили підсумки 21-го Міжнародного конкурсу «Золота діжечка» на тему дуже популярного в тих краях (і за їхніми межами також) пінного напою.

Попри досить поважний вік,

з телеекранів «зомбі-ящиків» «руського миру» – все це відображає карикатурист на папері.

«Коли бачиш ці роботи, не дуже хочеться сміятися, – зауважив голова Полтавської обласної ради Петро Ворона, який відвідав художню галерею. – Виникає бажання навіть трохи пожаліти головних «героїв» карикатур за їхню обмеженість, за те, що вони наважилися піти проти Бога, проти миру і всіх нормальних людей. Та я думаю, що історія всіх і все розставить на свої місця».

У Полтаві художник зібрав чималий «ужинок» нагород за зразки своєї творчості: дипломи

Микола Миколайович Капуста має багато творчих планів.

«Карикатурист, тим більше карикатурист політичний – він і художник (нехай навіть без освіти), і журналіст, і винахідник одночасно. І саме «журналістський характер» карикатури сьогодні дозволяє їй бути публічним явищем. Така публічність, з одного боку, і іронічний характер карикатури – з іншого, часом роблять цей жанр зброєю масового ураження, – говорить Капуста, і додає: – Отже, ми ще повоюємо! Все в Україні буде добре. Ми – переможемо, адже за нами – правда».

Підготував Тарас ГУНЧЕНКО

ВІЙСЬКОВИХ МІСТЕЧОК, ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН, ШТАБІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

НОВИТІ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ШЛЯХОМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

ВИДИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ДАВНІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

КИЇВСЬКА РУСЬ

КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА

ГЕТЬМАНИ УКРАЇНИ

ВЕЛИКИЙ КОБЗАР

КОДЕКС ЧЕСТІ ОФІЦЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ЗА КОНТРАКТОМ

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

КЛЯТВА НА ВІРНІСТЬ ВІТЧИЗНИ

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

НАША ДЕРЖАВА - УКРАЇНА

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКІ СИЛИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

МІНІСТР ОБОРОНИ УКРАЇНИ

НАЧАЛЬНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ - ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

СУХОПУТНІ ВІЙСЬКА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ПОВІТРЯНІ СИЛИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

**БОЙОВИЙ ПРАПОР
ВІЙСЬКОВОЇ
ПОРЯДОК
ЗАСТОСУВАННЯ**

**ДІЛ ЧАТОВОГО ПІД ЧАС ГАСІННЯ
ПОЖЕЖІ, ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ**

**ДІЛ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВАГТИ З ВИДІЛЕННЯ
НАПАДУ НА ВАГТОВЕ ПРИБЛИЗНЕННЯ**

**ВИТЯГ З КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНУ ЧИЛІ**

**ЗАГАЛЬНА БУДОВА
ЗАГАЛЬНА БУДОВА
ШТАТНОЇ ЗБРОЇ**

9 - ми пістолет Макарова ІМ

Diagram illustrating the components of a 9mm Makarov pistol (ІМ):

- 1. Ствол (Barrel)
- 2. Цилиндр (Cylinder)
- 3. Рамка (Frame)
- 4. Рукоятка (Grip)
- 5. Курок (Hammer)
- 6. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 7. Замочок (Lock)
- 8. Болт (Bolt)
- 9. Патрон (Cartridge)
- 10. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 11. Замочок (Lock)
- 12. Болт (Bolt)
- 13. Патрон (Cartridge)
- 14. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 15. Замочок (Lock)
- 16. Болт (Bolt)
- 17. Патрон (Cartridge)
- 18. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 19. Замочок (Lock)
- 20. Болт (Bolt)
- 21. Патрон (Cartridge)
- 22. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 23. Замочок (Lock)
- 24. Болт (Bolt)
- 25. Патрон (Cartridge)
- 26. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 27. Замочок (Lock)
- 28. Болт (Bolt)
- 29. Патрон (Cartridge)
- 30. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 31. Замочок (Lock)
- 32. Болт (Bolt)
- 33. Патрон (Cartridge)
- 34. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 35. Замочок (Lock)
- 36. Болт (Bolt)
- 37. Патрон (Cartridge)
- 38. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 39. Замочок (Lock)
- 40. Болт (Bolt)
- 41. Патрон (Cartridge)
- 42. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 43. Замочок (Lock)
- 44. Болт (Bolt)
- 45. Патрон (Cartridge)
- 46. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 47. Замочок (Lock)
- 48. Болт (Bolt)
- 49. Патрон (Cartridge)
- 50. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 51. Замочок (Lock)
- 52. Болт (Bolt)
- 53. Патрон (Cartridge)
- 54. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 55. Замочок (Lock)
- 56. Болт (Bolt)
- 57. Патрон (Cartridge)
- 58. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 59. Замочок (Lock)
- 60. Болт (Bolt)
- 61. Патрон (Cartridge)
- 62. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 63. Замочок (Lock)
- 64. Болт (Bolt)
- 65. Патрон (Cartridge)
- 66. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 67. Замочок (Lock)
- 68. Болт (Bolt)
- 69. Патрон (Cartridge)
- 70. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 71. Замочок (Lock)
- 72. Болт (Bolt)
- 73. Патрон (Cartridge)
- 74. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 75. Замочок (Lock)
- 76. Болт (Bolt)
- 77. Патрон (Cartridge)
- 78. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 79. Замочок (Lock)
- 80. Болт (Bolt)
- 81. Патрон (Cartridge)
- 82. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 83. Замочок (Lock)
- 84. Болт (Bolt)
- 85. Патрон (Cartridge)
- 86. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 87. Замочок (Lock)
- 88. Болт (Bolt)
- 89. Патрон (Cartridge)
- 90. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 91. Замочок (Lock)
- 92. Болт (Bolt)
- 93. Патрон (Cartridge)
- 94. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 95. Замочок (Lock)
- 96. Болт (Bolt)
- 97. Патрон (Cartridge)
- 98. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 99. Замочок (Lock)
- 100. Болт (Bolt)
- 101. Патрон (Cartridge)
- 102. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 103. Замочок (Lock)
- 104. Болт (Bolt)
- 105. Патрон (Cartridge)
- 106. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 107. Замочок (Lock)
- 108. Болт (Bolt)
- 109. Патрон (Cartridge)
- 110. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 111. Замочок (Lock)
- 112. Болт (Bolt)
- 113. Патрон (Cartridge)
- 114. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 115. Замочок (Lock)
- 116. Болт (Bolt)
- 117. Патрон (Cartridge)
- 118. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 119. Замочок (Lock)
- 120. Болт (Bolt)
- 121. Патрон (Cartridge)
- 122. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 123. Замочок (Lock)
- 124. Болт (Bolt)
- 125. Патрон (Cartridge)
- 126. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 127. Замочок (Lock)
- 128. Болт (Bolt)
- 129. Патрон (Cartridge)
- 130. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 131. Замочок (Lock)
- 132. Болт (Bolt)
- 133. Патрон (Cartridge)
- 134. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 135. Замочок (Lock)
- 136. Болт (Bolt)
- 137. Патрон (Cartridge)
- 138. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 139. Замочок (Lock)
- 140. Болт (Bolt)
- 141. Патрон (Cartridge)
- 142. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 143. Замочок (Lock)
- 144. Болт (Bolt)
- 145. Патрон (Cartridge)
- 146. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 147. Замочок (Lock)
- 148. Болт (Bolt)
- 149. Патрон (Cartridge)
- 150. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 151. Замочок (Lock)
- 152. Болт (Bolt)
- 153. Патрон (Cartridge)
- 154. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 155. Замочок (Lock)
- 156. Болт (Bolt)
- 157. Патрон (Cartridge)
- 158. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 159. Замочок (Lock)
- 160. Болт (Bolt)
- 161. Патрон (Cartridge)
- 162. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 163. Замочок (Lock)
- 164. Болт (Bolt)
- 165. Патрон (Cartridge)
- 166. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 167. Замочок (Lock)
- 168. Болт (Bolt)
- 169. Патрон (Cartridge)
- 170. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 171. Замочок (Lock)
- 172. Болт (Bolt)
- 173. Патрон (Cartridge)
- 174. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 175. Замочок (Lock)
- 176. Болт (Bolt)
- 177. Патрон (Cartridge)
- 178. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 179. Замочок (Lock)
- 180. Болт (Bolt)
- 181. Патрон (Cartridge)
- 182. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 183. Замочок (Lock)
- 184. Болт (Bolt)
- 185. Патрон (Cartridge)
- 186. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 187. Замочок (Lock)
- 188. Болт (Bolt)
- 189. Патрон (Cartridge)
- 190. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 191. Замочок (Lock)
- 192. Болт (Bolt)
- 193. Патрон (Cartridge)
- 194. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 195. Замочок (Lock)
- 196. Болт (Bolt)
- 197. Патрон (Cartridge)
- 198. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 199. Замочок (Lock)
- 200. Болт (Bolt)
- 201. Патрон (Cartridge)
- 202. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 203. Замочок (Lock)
- 204. Болт (Bolt)
- 205. Патрон (Cartridge)
- 206. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 207. Замочок (Lock)
- 208. Болт (Bolt)
- 209. Патрон (Cartridge)
- 210. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 211. Замочок (Lock)
- 212. Болт (Bolt)
- 213. Патрон (Cartridge)
- 214. Спусковий механізм (Trigger mechanism)
- 215. Замочок (Lock)
- 216. Болт (Bolt)
- 217. Патрон (Cartridge)
- 218. Спус

Плакати можуть корегуватися за розміром і змістом за бажанням замовника.

м. Київ, вул. ПЕСТЕЛЯ, 11
тел. +38(044) 236 89 48, 332 99 01
+38(067) 417 79 83
e-mail: pestel@i.com.ua

Вітаємо з Днем захисника України!

ФОРТ

КАЗЕННЕ НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «ФОРТ» МВС УКРАЇНИ SO SCIENCE INDUSTRIAL ASSOCIATION FORT OF THE MIA OF UKRAINE

ЗГІДНО НАКАЗУ №730 ВІД 13.10.2014 РОКУ НАСТУПНІ ВИРОБИ КНВО «ФОРТ» ПРИЙНЯТІ НА ОЗБРОЄННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ:

ПІСТОЛЕТ ФОРТ-17
кал. 9 мм Makarov

ПІСТОЛЕТ ФОРТ-14 ТП
кал. 9 мм Makarov
в комплекті з пристроєм зниження
рівня звуку пострілу ПЗРЗП-041

**ШТУРМОВА
ГВИНТІВКА ФОРТ 221**
кал. 5,45х39 мм

**ШТУРМОВА
ГВИНТІВКА ФОРТ 224**
кал. 5,45х39 мм

вул. 600-річчя, 27, м. Вінниця, 21027 Україна /// 27, 600-richchia Str., Vinnitsa, Ukraine

+380432 46-86-49 приймальня /// outer office

+380432 46-64-46 відділ збуту /// sales department

+380432 46-97-62 відділ маркетингу та зовнішньоекономічних зв'язків /// department of marketing and foreign economic relations

e-mail: siafort@ukr.net /// www.fort.vn.ua

ФОРТ